

ปรับปรุงข้อมูล ณ วันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๙
ตามมติคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ ครั้งที่ ๑/๒๕๕๙

ร่าง

ยุทธศาสตร์การคุ้มครองเด็กแห่งชาติ

พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔

เอกสารฉบับนี้ใช้เฉพาะ
การประชุมพิจารณา (ร่าง) แผนปฏิบัติการฯ
วันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๐

สารบัญ

สถานการณ์ด้านการคุ้มครองเด็กในประเทศไทย	๓
สถานการณ์ปัญหา	๓
วิเคราะห์สถานการณ์	๕
การดำเนินงานที่ผ่านมา	๖
แนวคิดหลักของยุทธศาสตร์	๘
ทิศทางการคุ้มครองเด็ก	๑๐
วิสัยทัศน์	๑๐
หลักการ	๑๐
พันธกิจ	๑๐
วัตถุประสงค์	๑๑
กลุ่มเป้าหมาย	๑๑
กรอบระยะเวลา	๑๑
นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ	๑๒
ยุทธศาสตร์การคุ้มครองเด็กแห่งชาติ	๑๗
ยุทธศาสตร์หลักที่ ๑	๑๗
ยุทธศาสตร์หลักที่ ๒	๑๙
ยุทธศาสตร์หลักที่ ๓	๒๑
ยุทธศาสตร์หลักที่ ๔	๒๓
ยุทธศาสตร์หลักที่ ๕	๒๕
ยุทธศาสตร์หลักที่ ๖	๒๗
การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ	๒๙
ภาคผนวก	๓๐
การวิเคราะห์สถานการณ์ของระบบคุ้มครองเด็กในประเทศไทย	๓๐

สถานการณ์ด้านการคุ้มครองเด็กในประเทศไทย

สถานการณ์ปัญหา

ประเทศไทยมีความก้าวหน้าทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม จนได้รับการเลื่อนสถานะจากประเทศที่มีรายได้ปานกลางระดับล่างมาเป็นประเทศที่มีรายได้ปานกลางระดับสูงในปี ๒๕๕๔ แม้ในปี ๒๕๕๗ จะมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจลดลงที่ร้อยละ ๐.๗¹ โดยในปี ๒๕๕๗ มีประชากรตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรรวมทั้งสิ้น ๖๕.๑๒ ล้านคน โดยมีเด็กไทยอายุไม่เกิน ๑๘ ปีบริบูรณ์ จำนวน ๑๕.๓๙ ล้านคน² แต่ยังคงมีความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ทางเศรษฐกิจและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จากรายงานการพัฒนาเด็กและเยาวชน ประจำปี ๒๕๕๗ โดยกรมกิจการเด็กและเยาวชนยังพบว่า ปัญหาด้านเด็กและเยาวชนยังคงไม่เปลี่ยนแปลงจากปีที่ผ่านมามากนัก ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็วได้ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางครัวเรือนและความสามารถในการทำหน้าที่ของพ่อแม่ ในการอุปการะเลี้ยงดูเด็กให้สามารถเติบโตได้เต็มศักยภาพ โดยโครงสร้างประชากรเด็กและเยาวชนไทยมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่จำนวนและสัดส่วนของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ทำให้คนวัยแรงงานต้องรับภาระการดูแลเด็กและผู้สูงอายุมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางครัวเรือนจากสังคมเครือญาติมาเป็นสังคมปัจเจก รูปแบบครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงบุตรเพียงลำพัง ครอบครัวพ่อแม่วัยรุ่น ครอบครัวที่อยู่ด้วยกันแบบไม่ใช่ญาติ ครัวเรือนที่เป็นเพศเดียวกัน³ ข้อมูลจากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ แสดงให้เห็นว่า ครอบครัวที่อยู่ครบทั้งสามีและภรรยาและลูกลดลงอย่างเห็นได้ชัด จาก ๑ ใน ๓ (ร้อยละ ๓๔.๙) ในปี ๒๕๔๕ เหลือเพียง ๑ ใน ๔ (ร้อยละ ๒๗.๕) ในปี ๒๕๕๕ ส่วนครัวเรือนที่หลานอยู่กับปู่ย่าตายายมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๒๙.๙ ในปี ๒๕๔๕ เป็นร้อยละ ๓๓.๙ ในปี ๒๕๕๕ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปัญหาด้านเศรษฐกิจ จึงทำให้คู่สมรสตัดสินใจย้ายถิ่นเพื่อหางานทำโดยให้ลูกอยู่กับปู่/ย่า/ตา/ยาย ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาเด็กขาดความอบอุ่นจากพ่อแม่ตามมาด้วยความแตกต่างทางด้านสภาพแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรมของคนสองวัย ส่งผลต่อความสามารถในการเลี้ยงดูและส่งผลกระทบต่อพฤติกรรม พัฒนาการทางด้านจิตใจ สติปัญญาและอารมณ์ของเด็กโดยเฉพาะเด็กที่เข้าสู่วัยรุ่น

ในช่วง ๑๕ ปีที่ผ่านมา พัฒนาการของเด็กยังคงมีปัญหาทั้งการขาดสารอาหารและมีแนวโน้มที่เด็กมีภาวะน้ำหนักเกินและอ้วนเพิ่มขึ้น รวมทั้งยังคงมีเด็กผอมที่ยังขาดสารอาหารที่จำเป็นต่อร่างกาย โดยเฉพาะเด็กยากจนที่ไม่พอกินหรือกินไม่ครบมื้อ มักมีภาวะขาดไอโอดีนและธาตุเหล็ก ซึ่งมีความจำเป็นต่อการพัฒนาสมองให้เด็กมีความฉลาดและสามารถเรียนหนังสือได้ดี ซึ่งจากการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรี ประจำปี ๒๕๕๕ พบว่า เด็กอายุต่ำกว่า ๕ ปี มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานร้อยละ ๙.๒ มีภาวะทุพโภชนาการเรื้อรัง ร้อยละ ๑๖.๓ และมีภาวะ

¹ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๘

² กรมการปกครอง, ๒๕๕๗

³ สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว, ๒๕๕๔

ทุกโภชนาการเฉียบพลัน ร้อยละ ๖.๖⁴ เด็กไทยยังไม่ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ และวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและมีอายุน้อยลง⁵

การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนยังเป็นปัญหาสำคัญ แม้จำนวนคดีจะมีแนวโน้มลดลงจาก ๔๖,๓๗๑ คดี ในปี ๒๕๕๒ เหลือ ๓๖,๕๓๗ คดี ในปี ๒๕๕๗ ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการใช้ พ.ร.บ. ศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๓๓ ซึ่งให้ความคุ้มครองการจับกุมเด็กและเยาวชนเพิ่มขึ้น แต่การกระทำผิดในกลุ่มอายุมากกว่า ๑๐ ปี แต่ไม่เกิน ๑๕ ปี มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก ๖,๘๔๑ คดี ในปี ๒๕๕๒ เพิ่มเป็น ๑๐,๗๗๖ คดี ในปี ๒๕๕๗ โดยมีสัดส่วนต่อคดีทั้งหมดเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๑๔.๗๕ เป็นร้อยละ ๒๙.๔๙ ในช่วงเวลาเดียวกัน ขณะที่การกระทำซ้ำยังมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ ๑๗.๕๒ ในปี ๒๕๕๗ ส่วนใหญ่เป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดถึงร้อยละ ๔๕.๒

ซึ่งสภาพการณดังกล่าวมานี้ สะท้อนถึงความท้าทายและปัจจัยต่าง ๆ ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการทำหน้าที่ของครอบครัวในการอุปการะเลี้ยงดูบุตร นอกจากนี้สถานการณ์ปัญหาในการคุ้มครองเด็ก พบว่าการใช้ความรุนแรงต่อเด็กในรูปแบบต่าง ๆ ยังคงปรากฏให้เห็นอยู่ในสังคมไทยอย่างต่อเนื่องโดยทวีจำนวนและระดับความรุนแรงที่สลับซับซ้อนยิ่งขึ้น ดังปรากฏเป็นข่าวตามสื่อต่าง ๆ หรือจากข้อค้นพบจากงานศึกษาวิจัยและข้อมูลสถิติอัตราการบาดเจ็บและการเสียชีวิตของเด็ก อัตราการเพิ่มขึ้นของเด็กที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในบริบทต่าง ๆ เด็กที่ถูกแสวงหาประโยชน์ สถิติของคดีการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน เด็กที่อยู่ในสถานะเสี่ยง ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีการจัดเก็บข้อมูลไว้ เช่น สถิติการให้บริการของศูนย์พึ่งได้ในโรงพยาบาลสำหรับเด็กที่ถูกกระทำรุนแรงที่ผ่านมา มีจำนวนเพิ่มขึ้น คือจากเฉลี่ย ๒๖.๖ รายต่อวัน ในปี ๒๕๕๕ เพิ่มขึ้นเป็น ๒๙.๓ รายต่อวัน ในปี ๒๕๕๘

ในปัจจุบัน ประเทศไทยยังไม่มีฐานข้อมูลกลางที่เชื่อมโยงข้อมูลหรือมีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดเก็บของหน่วยงานต่าง ๆ ให้ตรงกัน รวมทั้งยังขาดข้อมูลเชิงวิเคราะห์ถึงปัจจัยสาเหตุอันเป็นรากเหง้าของปัญหาการคุ้มครองเด็ก แต่สภาพการณ์ปัญหาของเด็กในปัจจุบันสะท้อนให้เห็นว่า จำนวนของเด็กที่ประสบกับการใช้ความรุนแรงที่ทวีจำนวนเพิ่มขึ้นนั้นสวนทางกับจำนวนประชากรเด็กที่ลดลง โดยเฉพาะสถานการณ์ของกลุ่มเด็กที่มีความเปราะบางและต้องการความช่วยเหลือมากที่สุด อันได้แก่ กลุ่มที่ถูกแบ่งแยกและชนกลุ่มน้อยที่ประสบความยากลำบากในการเข้าถึงบริการ (ธนาคารโลก, ๒๕๕๕) ซึ่งได้มีผลการศึกษาวิจัยเรื่องการย้ายถิ่นของแรงงานกับผลกระทบต่อครอบครัวและเด็ก ซึ่งได้ยืนยันว่า เด็กที่พ่อแม่ย้ายถิ่นมีความเสี่ยงที่จะมีปัญหาด้านจิตใจในภาพรวมและมีแนวโน้มที่จะมีปัญหาทางด้านพฤติกรรมและการมีสมาธิสั้นสูงกว่าเด็กที่พ่อแม่ไม่ย้ายถิ่น (อารี จำปากลาย และคณะ, ๒๕๕๕) และการเคลื่อนเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนจะยิ่งทวีจำนวนครอบครัวย้ายถิ่นเพิ่มขึ้นและคาดว่าจะส่งผลกระทบต่อเด็กทั้งที่ถูกทิ้งไว้เบื้องหลัง เด็กที่เดินทางมาพร้อมกับพ่อแม่ผู้ปกครองหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง รวมทั้งเด็กที่เดินทางโดยลำพังมากเพิ่มขึ้น ได้สะท้อนถึงความจำเป็นที่จะต้องศึกษาข้อมูลสภาพการณ์และผลกระทบมากขึ้น

⁴ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ๒๕๕๖

⁵ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๖

สำหรับนำข้อมูลมาวางแผนในการจัดสวัสดิการสำหรับเด็กและครอบครัวย้ายถิ่น เนื่องจากยังไม่มีข้อมูลการศึกษาวิจัยถึงผลกระทบของการย้ายถิ่นต่อเด็กที่เพียงพอ

วิเคราะห์สถานการณ์

แม้ว่าประเทศไทยจะได้รับการยอมรับจากนานาประเทศว่า ประสบผลก้าวหน้าในการพัฒนากรอบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปกป้องคุ้มครองเด็ก ทั้งการเข้าร่วมเป็นรัฐภาคีในตราสารด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่สำคัญที่สร้างหลักประกันในสิทธิของเด็ก รวมทั้งการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ แล้วก็ตาม แต่ผลจากการดำเนินงานคุ้มครองเด็กที่ผ่านมาพบว่ามีข้อจำกัดอยู่หลายประการ ทั้งในการจัดระบบการบริหารจัดการ การจัดสรรทรัพยากรและการบังคับใช้กฎหมายให้สามารถปกป้องคุ้มครองเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งปรากฏการณ์เหล่านี้สะท้อนถึงความจำเป็นที่จะต้องทบทวนแนวคิดและวิธีการในการคุ้มครองเด็กที่ผ่านมาของประเทศไทย เพื่อให้สามารถทำหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยผลจากการวิเคราะห์สถานการณ์ของระบบคุ้มครองเด็กในประเทศไทย ผ่านการทบทวนวรรณกรรมและการให้ความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง ตามรายละเอียดในเอกสารภาคผนวก (หน้า ๒๙) มีข้อสรุปโดยรวมว่าการพัฒนาด้านการคุ้มครองเด็กของประเทศไทยนั้น มีพื้นฐานโครงสร้างที่สำคัญเบื้องต้นอันได้แก่พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ แต่ยังมีข้อจำกัดในการบังคับใช้กฎหมาย และการสร้างความเข้มแข็งให้โครงสร้างที่มีอยู่ เช่น คณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ คณะกรรมการคุ้มครองเด็กระดับจังหวัด และพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยจำเป็นที่จะต้องมีการขับเคลื่อนทั้งในด้านงานป้องกันและการช่วยเหลือดูแล โดยงานป้องกันเป็นมิติที่สำคัญและมีประสิทธิผลอย่างยิ่ง เพื่อลดความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากการที่เด็กถูกใช้ความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ ผ่านการดำเนินงานเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัว ผู้มีหน้าที่ดูแลเด็ก และทำงานกับทุนทางสังคมที่มีอยู่ซึ่งรวมถึงอาสาสมัครในพื้นที่

สำหรับงานด้านการช่วยเหลือดูแลนั้น จำเป็นต้องมีการดำเนินการเพื่อเสริมศักยภาพให้กับหน่วยบริการ โดยเฉพาะผู้ประกอบการวิชาชีพในการทำงานด้านการคุ้มครองเด็ก รวมถึงการทำงานแบบสหวิชาชีพ การบูรณาการทำงานระหว่างหน่วยงานให้มีรอบและกลไกความร่วมมือที่ชัดเจน รวมถึงวิธีการประสานความร่วมมือของเครือข่าย โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในทุกระดับ รวมถึงภาครัฐ ภาคประชาสังคม สถาบันทางวิชาการ ครอบครัวและชุมชนที่เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญยิ่งในสังคมไทย และอาจพัฒนาขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของกลไกช่วยเหลือดูแลงานด้านการคุ้มครองเด็ก โดยการสร้างระบบอาสาสมัครเพื่อเสริมสร้างให้เกิดศักยภาพในการปฏิบัติงาน ที่จะนำไปสู่การช่วยลดช่องว่างที่มีอยู่ ทั้งในโครงสร้าง กลไก และเสริมการสำหรับระดับท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเข้าถึงบริการ และการติดตามอย่างต่อเนื่อง

ในระยะยาว ควรต้องมีการดำเนินการเพื่อด้านการจัดการองค์ความรู้ การจัดระบบฐานข้อมูลเพื่อเป็นพื้นฐานในการวางแผนและจัดการงบประมาณ ระบบการติดตามประเมินและการสร้างมาตรฐานบริการล้วนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการสร้างระบบคุ้มครองเด็กของประเทศไทยด้วย

การดำเนินงานที่ผ่านมา

จากสถานการณ์ด้านการคุ้มครองเด็ก และผลการวิเคราะห์ดังกล่าว รัฐบาลไทยภายใต้การขับเคลื่อนโดยกลไกคณะกรรมการระดับชาติ ซึ่งมีกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นหน่วยงานประสานงานกลางได้กำหนดให้มีการสำรวจ ทบทวน และประเมินสภาพการณ์ของระบบคุ้มครองเด็กในประเทศไทย ซึ่งมีพัฒนาการมาเป็นลำดับ ในปี ๒๕๕๖ คณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ (คคต.) ได้รับมอบหมายให้ดำเนินงานสืบเนื่องต่อจากคณะอนุกรรมการจัดระบบคุ้มครองเด็กในประเทศไทย ภายใต้คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ที่ได้ดำเนินการศึกษาสำรวจแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งระบบคุ้มครองเด็กในระหว่างปี ๒๕๕๕ - ๒๕๕๖ และได้มอบหมายให้คณะอนุกรรมการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็ก ประสานงานร่วมกับคณะอนุกรรมการอื่น ๆ ภายใต้ คคต. กำหนดแผนงานเพื่อการพัฒนาหลักสูตรคุ้มครองเด็กในระดับชาติ ๕ ขั้นตอน โดยประสานความร่วมมือกับองค์กรทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (องค์การยูนิเซฟ) และกองทุนโลก เพื่อสนับสนุนทางด้านวิชาการ และงบประมาณ เพื่อดำเนินกิจกรรมดังต่อไปนี้

(๑) จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำยุทธศาสตร์ระดับชาติว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๕๗ โดยมีคณะอนุกรรมการในคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน จำนวน ๖๐ คน เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดและประสบการณ์ในประเทศและสากลต่อการวิเคราะห์ระบบคุ้มครองเด็ก เพื่อพัฒนาร่างยุทธศาสตร์

(๒) จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำยุทธศาสตร์ระดับชาติว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๒๘ - ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๕๗ ร่วมกับผู้แทนเครือข่ายครอบครัว องค์กรภาคประชาสังคม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วิชาชีพทางด้านกฎหมายและบริการสังคม หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๑๖๘ คน และการจัดกระบวนการหารือร่วมกับเด็กผ่านเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคม^๖ ดำเนินการวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งสภาพแวดล้อมภายในภายนอกที่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบคุ้มครองเด็กในประเทศไทย รวมทั้งการรวบรวมข้อคิดเห็นต่อความคาดหวัง ค่านิยมและความเชื่อ มากำหนดวิสัยทัศน์ในการปกป้องคุ้มครองเด็กในอนาคต

(๓) ดำเนินการยกร่าง พิจารณาและแก้ไขร่างยุทธศาสตร์ระดับชาติว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๒ โดยคณะอนุกรรมการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็ก รวมทั้งให้ผ่านการพิจารณาร่วมกับประธานคณะอนุกรรมการพัฒนามาตรการกลไกเพื่อการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก

(๔) จัดประชุมประชาพิจารณ์เพื่อเปิดรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อร่างยุทธศาสตร์ระดับชาติว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก โดยมีผู้แทนจากหน่วยงานต่าง ๆ จากภาครัฐและภาคประชาสังคม จำนวน ๑๕๐ คน รวมทั้งผ่านช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ แล้วนำผลที่ได้มาปรับแก้ไขร่าง เสนอต่อคณะอนุกรรมการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็ก และประธานคณะอนุกรรมการพัฒนามาตรการกลไกเพื่อการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก พิจารณากลั่นกรองการปรับแก้ไข สรุปเป็นร่างฉบับสุดท้าย

(๕) ดำเนินการเสนอร่างยุทธศาสตร์ระดับชาติว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก ต่อคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ

^๖ อยู่ในระหว่างการดำเนินการและรอผลที่ได้จากการรวบรวมข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ทั้งนี้ กรอบยุทธศาสตร์ระดับชาติว่าด้วยการคุ้มครองเด็กจะเป็นแนวทางให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีบทบาท อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบตามกรอบนโยบายและกฎหมายต่าง ๆ ที่มีบริบทหรือมิติการทำงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในการป้องกันและแก้ไขปัญหาในการคุ้มครองเด็ก ที่อาจเสี่ยงหรือได้รับผลกระทบจากปัญหาการใช้ความรุนแรงต่อเด็กในรูปแบบต่าง ๆ การสร้างแนวทางร่วมกันจะเป็นหลักประกันว่า เด็กทุกคนในสังคมไทยจะได้รับการคุ้มครองและการอุปการะเลี้ยงดูที่ดีขึ้น ด้วยกำหนดเป้าหมายทั้งการจัดบริการขั้นพื้นฐานหรือการเข้าแทรกแซงให้ความช่วยเหลือต่อกลุ่มเด็กและครอบครัวทั่วไปในบริการขั้นปฐมภูมิ บริการขั้นทุติยภูมิเพื่อเป็นการป้องกันเชิงรุกมิให้เด็กถูกรุกระทำ และบริการขั้นตติยภูมิในการตอบสนองต่อเด็กที่ถูกรุกระทำหรือมีความเสี่ยงที่ถูกรุกระทำ โดยการกระจายบริการและอำนาจการตัดสินใจไปสู่ระดับท้องถิ่นและชุมชน กำหนดและยกระดับเกณฑ์มาตรฐานของการให้บริการมีความครอบคลุมและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล ภายใต้การมีระบบข้อมูล ฐานข้อมูล งานศึกษาวิจัย และการติดตามประเมินผลที่แข็งแกร่งยิ่งขึ้น โดยเป็นกิจกรรมการขับเคลื่อนทั้งโดยหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในระดับชาติและในระดับท้องถิ่น เพื่อให้เกิดรูปธรรมที่ชัดเจนในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาในการคุ้มครองเด็กอันเกิดการประสานความร่วมมือไปในทิศทางเดียวกันและนำไปสู่การใช้ทรัพยากรร่วมกันให้เกิดความคุ้มค่า ประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีขึ้น โดยสร้างผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในชีวิตของเด็กทุกคนในประเทศไทยอย่างแท้จริง

ซึ่งการดำเนินการนี้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ (ปี ๒๕๖๐-๒๕๖๔) เป้าหมายที่ ๔ การพัฒนาศักยภาพคนให้สนับสนุนการเจริญเติบโตของประเทศและมีคุณภาพชีวิตที่ดี และเป้าหมายที่ ๕ การลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเสมอภาค ผ่านการสร้างโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการทางสังคมอย่างเสมอภาค และการเสริมสร้างบทบาทของสถาบันทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรม รวมถึงเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับร่างแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔⁷ ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการของภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนในสังคมเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะในยุทธศาสตร์ที่ ๒ เรื่องการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิตของเด็กและเยาวชน และยุทธศาสตร์ที่ ๓ เรื่องการเข้าถึงสิทธิในการพัฒนา การปกป้องคุ้มครอง บำบัด พื้นฟูสุขภาพ พัฒนาการและพฤติกรรมเด็กและเยาวชน

นอกจากนี้ในภาพรวมระดับนานาชาติยังเป็นการส่งเสริมการดำเนินงานตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals - SDG) ของสหประชาชาติ ตามเป้าหมายที่ ๑๖ คือส่งเสริมให้สังคมมีความเป็นปกติสุข ไม่แบ่งแยก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มีการเข้าถึงความยุติธรรมโดยถ้วนหน้า และสร้างให้เกิดสถาบันอันเป็นที่พึงของส่วนรวม มีประสิทธิผล และเป็นที่ยอมรับในทุกระดับด้วย

⁷ ร่างแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔ ณ วันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๙

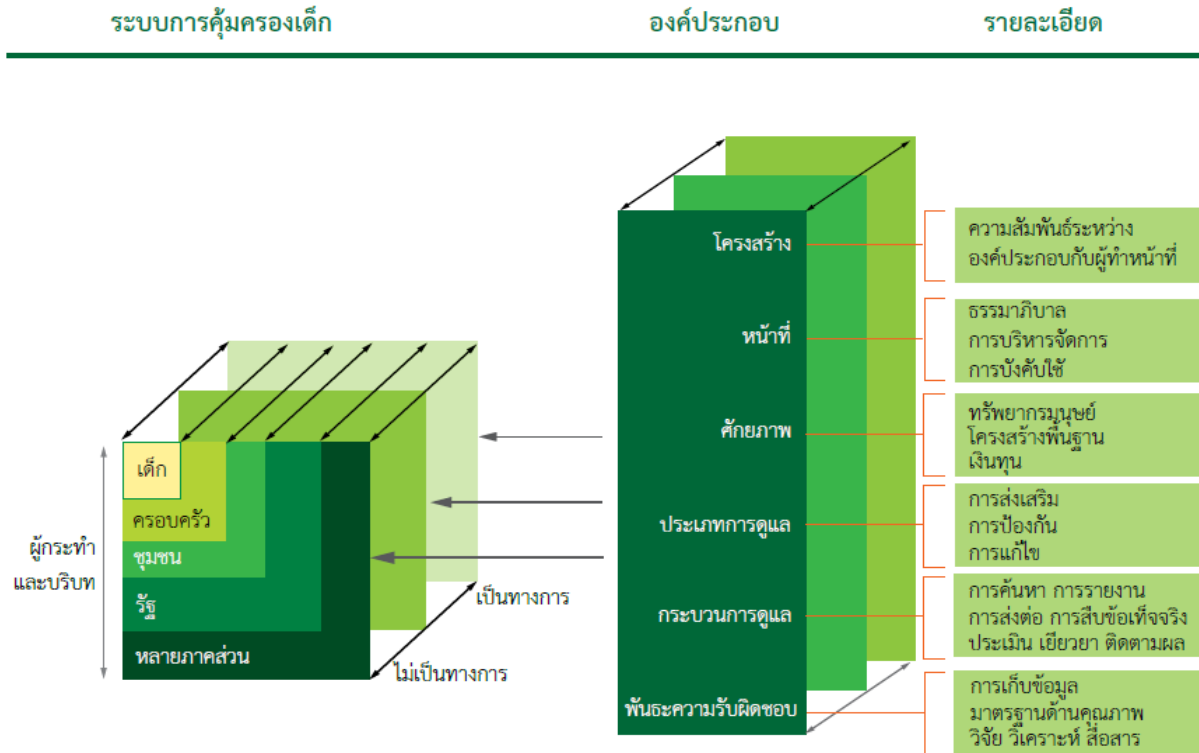
แนวคิดหลักของยุทธศาสตร์

เมื่อพิจารณากระแสของการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ของประชาคมโลกต่อการดำเนินงานคุ้มครองเด็ก นับตั้งแต่การนำเสนอรายงานและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญอิสระในการศึกษาความรุนแรงต่อเด็กทั่วโลกเสนอต่อสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ในปี ๒๕๔๙ และจากรายงานข้อเสนอแนะทั่วไปที่ ๑๓ ว่าด้วยความรุนแรงต่อเด็ก (General Comment No. 13) ของคณะกรรมการสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ ที่เน้นว่า รัฐมีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินมาตรการทางด้านนิติบัญญัติ ด้านบริหาร สังคมและการศึกษาที่จะต้องคุ้มครองเด็กจากการใช้ความรุนแรงในทุกรูปแบบ โดยแนวคิดดังกล่าวได้ขยายกรอบในการมองปัญหาความรุนแรงต่อเด็กในลักษณะต่าง ๆ ให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น และทำให้เห็นว่าแนวทางการทำงานคุ้มครองเด็กในรูปแบบดั้งเดิม ที่มุ่งแก้ไขปัญหาไปตามรายประเด็นเฉพาะกลุ่มหรือสภาพปัญหา เน้นการตั้งรับหรือการให้ความช่วยเหลือภายหลังจากที่เกิดเหตุขึ้น ซึ่งมักเป็นปัญหาที่ได้รับความสนใจจากสังคมในระยะเวลาสั้น ทำให้เกิดการจัดตั้งกลไกและการจัดสรรทรัพยากรทั้งบุคลากรและงบประมาณไปเพื่อการมุ่งแก้ไขปัญหาเฉพาะนั้น ยังไม่อาจนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในการคุ้มครองเด็กได้อย่างยั่งยืนและครอบคลุมทุกปัญหาได้อย่างแท้จริง

การป้องกันและแก้ไขปัญหาในการคุ้มครองเด็กจำเป็นต้องอาศัยการมองสถานการณ์อย่างลึกซึ้งและใช้วิธีการแก้ปัญหาอย่างเป็นองค์รวม โดยพิจารณาทั้งเด็กและสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็กด้วย จึงเป็นที่มาของการนำ “แนวคิดการคุ้มครองเด็กเชิงระบบ (Child Protection Systems Approach)” มาพิจารณา เพื่อเชื่อมโยงกับระบบย่อยต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นองค์รวม และมุ่งสู่การส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่ปกป้องคุ้มครองเด็ก (Protective Environment Framework) ด้วยการป้องกันและการทำงานเชิงรุก รวมถึงการช่วยเหลือฟื้นฟู โดยยึดหลักการว่าเด็กทุกคนในทุกสถานการณ์มีสิทธิเข้าถึงและได้รับความคุ้มครองที่เหมาะสม โดยพิจารณาให้ครอบคลุมเนื่องจากเด็กหนึ่งคนอาจประสบปัญหาหลายปัญหาที่เป็นปัจจัยสาเหตุ ปัจจัยเสริมและมีผลกระทบซึ่งกันและกันผ่านการสร้างโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคมในแต่ละระดับ

แนวคิดเชิงระบบในการคุ้มครองเด็ก⁸ นั้นจำเป็นที่จะต้องเริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายร่วมกันเสียก่อน โดยที่ผู้เกี่ยวข้องที่อยู่ภายในระบบจะสามารถมาทำงานร่วมกันภายใต้เป้าหมายเดียวกัน โดยทำความเข้าใจว่าแต่ละส่วนประกอบต่างๆ ที่อยู่ภายในระบบนั้นทำงานร่วมกันเป็นอย่างไร ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างในระดับชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ หรือการมีหน่วยงานต่าง ๆ ในระดับชาติ ซึ่งจำเป็นที่จะต้องมีการตั้งวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยอธิบายถึงโครงสร้างที่สำคัญของระบบคุ้มครองเด็กตามแผนภาพด้านล่างนี้

⁸ องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF, 2010, p. 18 - 22)

ที่มา: เอกสาร Working Paper ของ UNICEF : Adapting a Systems Approach to Child Protection: Key Concepts and Considerations, 2010

จะเห็นได้ว่าระบบคุ้มครองเด็กดำเนินการได้ในหลายระดับ ตั้งแต่การคุ้มครองเด็กอย่างเป็นทางการไปจนถึงไม่เป็นทางการ โดยเกี่ยวข้องไปตามบริบทที่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันและพึ่งพิงต่อผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ รวมทั้งเด็ก ครอบครัว ชุมชน และรัฐ นอกจากนี้ ส่วนของโครงสร้างได้แสดงให้เห็นถึง ระบบที่อาจดำเนินการในระดับที่แตกต่างกัน แต่ทุกระดับจะแสดงให้เห็นถึงส่วนประกอบพื้นฐานของระบบ ได้แก่ โครงสร้าง หน้าที่ และศักยภาพ ให้เกิดการดูแลอย่างต่อเนื่อง (Continuum of care) ทำให้เห็นภาพถึงแนวทางเฉพาะที่ระบบจะสามารถตอบสนองต่อปัญหาการละเมิดสิทธิในรูปแบบใดๆ ขณะที่ กระบวนการดูแล (Process of care) จะช่วยกำหนดขั้นตอนไว้ให้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน ซึ่งรวมถึงการประเมินยุทธศาสตร์ การวางแผนบริหารจัดการเป็นรายกรณี การเยียวยาและการติดตามประเมินผล อันเป็นไปตามลักษณะของประเภทการดูแลที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อรองรับการส่งเสริมการป้องกันและแก้ไข

ทิศทางการคุ้มครองเด็ก

๑. วิสัยทัศน์

“เด็กทุกคนอยู่ที่ มีสุข ปลอดภัย ในครอบครัว ชุมชนและสังคมแวดล้อมที่คุ้มครองและดูแล”

๒. หลักการ

๒.๑ การปกป้องคุ้มครองและส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของเด็ก จะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก โดยไม่เลือกปฏิบัติ คำนึงถึงความละเอียดอ่อนต่อความเป็นเด็กและมิติหญิงชาย

๒.๒ ใช้แนวคิดในการยึดเด็กเป็นศูนย์กลางของการดำเนินงานอย่างบูรณาการ

๒.๓ เน้นการป้องกันระดับปฐมภูมิโดยผ่านระบบดูแลสุขภาพ การศึกษา การบริการสังคม และให้ความสำคัญกับการสร้างความผูกพันในครอบครัวเป็นลำดับแรกในฐานะผู้ดูแลเด็กที่ให้ความคุ้มครองและป้องกัน มิให้เกิดการกระทำทารุณกรรม

๒.๔ เด็กทุกคนมีสิทธิและจะต้องเข้าถึงสิทธิในการปกป้องคุ้มครองและได้รับการอุปการะดูแล ส่งเสริมและพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ อย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์

๒.๕ เด็กมีสิทธิที่จะได้รับการรับฟังและแสดงความคิดเห็นในทุกกระบวนการตัดสินใจอย่างเป็นระบบ โดยการเสริมพลังและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็ก

๓. พันธกิจ

๓.๑ เสริมสร้างความตระหนักและความเข้มแข็งของบุคคลในครอบครัว สังคมแวดล้อมของเด็ก ในการแก้ไขปัญหาและคุ้มครองเด็กโดยเฉพาะป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำทารุณกรรมต่อเด็ก ให้ครอบครัวและเด็กทุกคนทุกกลุ่ม

๓.๒ พัฒนาระบบ มาตรการและกลไกการส่งเสริมและสนับสนุนวิชาชีพที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหาในการคุ้มครองเด็กและการจัดสวัสดิการสำหรับเด็ก ให้ครอบครัวสอดคล้องกับประโยชน์สูงสุดของเด็กทุกคน

๓.๓ ยกกระดับมาตรฐานในการจัดบริการทั้งด้านการส่งเสริม ป้องกัน แก้ไขฟื้นฟูและพัฒนาให้มุ่งสู่มาตรฐานสากล สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และสอดคล้องกับสภาพสังคม วัฒนธรรมของสังคมไทย

๓.๔ ส่งเสริมนวัตกรรมและแนวทางปฏิบัติที่ดีที่มีการใช้ทุนทางสังคม ที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย ในการปกป้องคุ้มครองและส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของเด็ก และพัฒนาตนให้มีความสามารถในการปกป้องคุ้มครองตนเองรวมทั้งพึ่งตนเอง

๓.๕ พัฒนาระบบและกลไกการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล รวมทั้งการรับฟังความคิดเห็นของเด็กในขั้นตอนต่างๆของการคุ้มครองเด็ก

๓.๖ สนับสนุน ส่งเสริมและพัฒนามาตรการที่เหมาะสมทางด้านนิติบัญญัติ บริหาร สังคม และการศึกษาในอันที่จะคุ้มครองเด็กจากความรุนแรง

๔. วัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์

๔.๑ บุคคลในสังคมแวดล้อมเด็ก สามารถเข้าแทรกแซงให้ความช่วยเหลือในระยะเบื้องต้น และดำเนินงานป้องกันเชิงรุก รวมทั้งภาคีเครือข่ายความร่วมมือในการปกป้องคุ้มครองเด็ก เพื่อให้เด็กมีสุขภาพที่ดี พัฒนาทางด้านร่างกาย จิตสังคม และมีการพัฒนาความรู้คิด

๔.๒ มีสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรและปกป้องคุ้มครองเด็ก ด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบคุ้มครองเด็กที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม กฎหมาย บริบทของชุมชนและสังคมของประเทศไทย

๔.๓ สังคมมีเจตคติที่ดีในการปกป้องคุ้มครองเด็ก

๕. กลุ่มเป้าหมาย

๕.๑ หน่วยงานภาครัฐ

๕.๒ องค์กรภาคเอกชน

๕.๓ ภาคประชาสังคม (องค์กรธุรกิจ องค์กรภาคประชาชน สื่อมวลชน)

๕.๔ เด็ก ครอบครัวและชุมชน

๖. กรอบระยะเวลา

กรอบระยะเวลา ๕ ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ โดยให้ระยะของการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

เด็ก⁹ หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์

ประโยชน์สูงสุดของเด็ก¹⁰ หมายถึง สิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นลำดับแรก รวมถึงการคุ้มครองและการดูแลแก่เด็กเท่าที่จำเป็นสำหรับความอยู่ดีของเด็ก โดยคำนึงถึงสิทธิและหน้าที่ของบิดามารดา ผู้ปกครองตามกฎหมาย หรือบุคคลอื่นที่รับผิดชอบเด็กนั้นตามกฎหมายด้วย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้แน่ใจต่อพัฒนาการและความอยู่ดีของเด็กซึ่งครอบคลุมทั้งด้านวัตถุพื้นฐาน ความต้องการทางกาย ทางการศึกษา ทางอารมณ์ รวมถึงความต้องการความรักและความปลอดภัย โดยในด้านความปลอดภัยนั้น ต้องคำนึงถึงการคุ้มครองเด็กจากรูปแบบทั้งปวงของความรุนแรงทั้งทางร่างกายและจิต การทำร้ายและการกระทำอันมิชอบ การคุกคามทางเพศ การกดขี่โดยกลุ่มเพื่อนการข่มเหงรังแก การปฏิบัติที่ต่ำช้า รวมถึงการคุ้มครองจากการแสวงประโยชน์ทางเพศ ทางเศรษฐกิจ และด้านอื่น ๆ การใช้สารเสพติด การใช้แรงงาน และการขัดแย้งทางอาวุธ ฯลฯ

การคุ้มครองเด็ก¹¹ หมายถึงการจัดให้เด็กอยู่ในสภาพแวดล้อมทางสังคมไม่ว่าจะเป็นครอบครัว ชุมชน สถานศึกษา หรือสถานที่อื่นใด ที่เด็กต้องพึ่งพาอาศัยและเป็นสมาชิกผู้หนึ่ง โดยต้องสามารถให้การอุปการะเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กได้ตามมาตรฐานขั้นต่ำตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และสามารถปกป้องคุ้มครองเด็ก มิให้ตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจหรือพัฒนาการ รวมทั้งพัฒนาเด็กให้มีพฤติกรรมที่ดีที่สามารถแสดงบทบาทหน้าที่ของตนได้อย่างเหมาะสม

ความรุนแรง¹² หมายถึง การกระทำใด ๆ ต่อร่างกาย หรือจิตใจ เป็นเหตุให้เกิดอันตรายต่อร่างกาย จิตใจและพัฒนาการ การทอดทิ้งหรือการปล่อยปละละเลย การแสวงประโยชน์ การล่วงเกินทางเพศ การใช้เด็กให้กระทำหรือประพฤตินลักษณะที่น่าจะเป็นอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ และพัฒนาการ หรือขัดต่อกฎหมาย ศีลธรรมอันดี รวมถึงการกระทำโดยมิชอบ ทั้งนี้ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

ความรุนแรงต่อร่างกาย¹³ ไม่ว่าจะกระทำด้วยความรุนแรงซึ่งอาจส่งผลต่อชีวิตหรือไม่ก็ตาม ย่อมหมายความรวมถึง

- การลงโทษด้วยการทำร้ายทุกแบบ การทรมานแบบต่าง ๆ การปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือต่ำช้า
- การลงโทษทางร่างกายและการลงโทษอย่างอื่นที่มีลักษณะโหดร้าย หรือต่ำช้า
- การกลั่นแกล้ง ข่มเหงรังแก

⁹ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

¹⁰ ข้อเสนอแนะทั่วไปของคณะกรรมการสิทธิเด็ก ฉบับที่ ๑๔ ว่าด้วยสิทธิของเด็กที่ประโยชน์สูงสุดของพวกเขาจะใช้เป็นหลักในการพิจารณา

^{11/6} คณะอนุกรรมการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิเด็ก ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก พ.ศ.๒๕๕๙

¹² ข้อเสนอแนะทั่วไปของคณะกรรมการสิทธิเด็ก ฉบับที่ ๑๓ ว่าด้วยสิทธิของเด็กที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้ความรุนแรงในรูปแบบทั้งปวง

¹³ ข้อเสนอแนะทั่วไปของคณะกรรมการสิทธิเด็ก ฉบับที่ ๑๓ ว่าด้วยสิทธิของเด็กที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้ความรุนแรงในรูปแบบทั้งปวง

● การลงโทษทางกาย หมายถึง การลงโทษอย่างไร้เดียง โดยใช้อำนาจและประสงค์จะให้เกิดความเจ็บปวดหรือความไม่สบายทางกาย ไม่ว่าจะรุนแรงมากน้อยเพียงใดก็ตาม การลงโทษทางร่างกายส่วนใหญ่จะเป็นการทุบตี การตบหรือการเขี่ยตีเด็กโดยใช้มือหรือใช้วัสดุอื่นใด ไม่ว่าจะเป็นแส้ ไม้เรียว เข็มขัด รองเท้า ท่อนไม้ ฯลฯ อย่างไรก็ตาม การทำร้ายทางร่างกายยังอาจหมายถึงการเตะ การเขย่า หรือการทุบเด็ก การช่วน การหยิก การกัด การกระชากผมหรือการตบที่กอกหู การเขี่ย การบังคับให้เด็กอยู่ในท่าทางที่ไม่สบาย การเผา การนวดด้วยของร้อน การลวกด้วยน้ำร้อนหรือการบังคับให้กลืนสิ่งของ รวมถึงการขลิบ/ตัดอวัยวะเพศ

● ความรุนแรงทางกายยังรวมถึงการปฏิบัติตามจารีตประเพณี เช่น การให้แต่งงานก่อนวัยอันสมควร การบังคับให้สมรส, การขลิบ/ตัดเนื้ออวัยวะเพศหญิง หรือสิ่งที่เรียกว่าอาชญากรรมเพื่อเกียรติยศ (Honour crime) การทรมาน หรือการปฏิบัติที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม ดูหมิ่นศักดิ์ศรี การลงโทษในลักษณะลดทอนคุณค่า

ตัวอย่างของการใช้ความรุนแรงทางกาย รวมถึง

● เด็กพิการอาจถูกกระทำด้วยความรุนแรงที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น บังคับทำหมัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กหญิง, การกระทำด้วยความรุนแรงที่แฝงตัวอยู่ในการบำบัด (เช่น การบำบัดด้วยการใช้ไฟฟ้า ช็อต (Electroconvulsive treatment (ECT)) เพื่อบำบัดทางจิต หรือ เพื่อควบคุมพฤติกรรมของเด็ก) และ การจงใจทำให้เด็กมีความพิการเพื่อแสวงหาประโยชน์ด้วยการให้เด็กไปขอทานตามถนนหรือในที่ต่าง ๆ

● การบังคับให้เด็กหญิงกินอาหาร การทำให้อ้วน การทดสอบพรหมจารี (การตรวจอวัยวะสืบพันธุ์ของเด็กหญิง)

● การตัดอวัยวะ การผูกมัด การทำให้เป็นแผลเป็น การเผาและการนวดไฟ

● การกล่าวหาว่า เด็กเป็นผีปอบ พ่อมดแม่มด และการปฏิบัติที่เป็นอันตราย เช่น “การไล่ผี”

ความรุนแรงต่อจิตใจ¹⁴ หมายถึง การปฏิบัติโดยมิชอบต่อจิตใจ การทำร้ายจิตใจ การทำร้ายทางวาจา หรือการละเลย/ไม่เอาใจใส่ รวมถึงการล่วงละเมิดทางอารมณ์ ทั้งนี้ ความรุนแรงทางจิตใจหมายความรวมถึง

● การมีปฏิสัมพันธ์ทุกรูปแบบในลักษณะที่เป็นอันตรายต่อเด็กอย่างต่อเนื่อง ยกตัวอย่างเช่น การกล่าววาจาต่อเด็กซ้ำ ๆ ว่าเด็กนั้นไม่มีคุณค่า ไม่ได้รัก ไม่ได้เป็นที่ต้องการ หรือมีค่าเพียงแค่สนองความต้องการอย่างใดอย่างหนึ่งของผู้กล่าววาจาเท่านั้น

● การขู่ขู่ให้เด็กกลัว ข่มขู่คุกคาม การแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบและการฉ้อฉลในการปกครองดูแล (เช่น กำหนดให้เด็กต้องรับหน้าที่ดูแลน้องๆ ทั้งที่ตนเองยังมีอายุน้อยเกินควร ต้องช่วยทำงานหารายได้ ฯลฯ) การกดดัน (เช่น การตั้งเป้าหมายเกินความสามารถของเด็กในด้านต่าง ๆ โดยบังคับให้เด็กทำได้) และการแสดงอาการรังเกียจ การโดดเดี่ยวและไม่ยอมรับ การละเลยไม่เอาใจใส่และการเลือกที่รักมักที่ชัง รวมทั้ง ไม่ยอมรับการเป็นสมาชิกผู้หนึ่งของครอบครัว ชุมชนและโรงเรียน

● การไม่ตอบสนองทางอารมณ์ การละเลยความต้องการให้เป็นที่พึ่งทางใจ ละเลยทั้งที่มีความจำเป็นต้องได้รับการรักษาพยาบาลและไม่ถ่ายทอดการเรียนรู้ (เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตด้านต่าง ๆ)

¹⁴ ข้อเสนอแนะทั่วไปของคณะกรรมการสิทธิเด็ก ฉบับที่ ๑๓ ว่าด้วยสิทธิของเด็กที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้ความรุนแรงในรูปแบบทั้งปวง

- การดูหมิ่นเหยียดหยาม การเรียกชื่อเด็กในลักษณะดูถูกดูหมิ่น การทำให้เด็กอับอายรู้สึกว่าเขาเป็นคนต่ำต้อย การล้อเลียนทำให้เป็นตลกและการทำร้ายจิตใจของเด็กอื่น ๆ เช่น การใส่ร้ายป้ายสี การตราหน้าว่าเป็นคนไม่ดี เยาะเย้ยถากถาง ประชดประชัน เปรียบเปรยหรือนำเด็กไปเปรียบเทียบกับเด็กผู้อื่น ไล่ออกจากบ้าน ฯลฯ

- การใช้ความรุนแรงในครอบครัวต่อหน้าเด็ก

- การขังเดี่ยว การแยกให้เด็กอยู่อย่างโดดเดี่ยว การละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือการกักขังที่ลดชั้นหรือสถานะ และ

- การข่มเหงรังแกจิตใจโดยผู้ใหญ่หรือเด็กด้วยกัน รวมถึงการกระทำเช่นว่าด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communications Technologies หรือ ICT) เช่น โทรศัพท์มือถือ และอินเทอร์เน็ต (ที่เรียกว่า “การรังแกทางไซเบอร์”) รวมถึงการปฏิเสธและเป็นปฏิปักษ์

การล่วงเกินทางเพศ¹⁵ หมายถึง กิจกรรมทางเพศใดๆ ที่หยิบยื่นสู่เด็ก รวมถึง

- การชักจูงล่อลวงหรือการบังคับให้เด็กเข้าร่วมในกิจกรรมทางเพศที่ผิดกฎหมายหรือเป็นอันตรายต่อจิตใจ

- การแสวงประโยชน์ทางเพศจากเด็กโดยการค้าหรือการนำเด็กมาค้าประเวณี

- การใช้เด็กสำหรับผลิตสื่อลามกเด็กไม่ว่าจะเป็นภาพการล่วงเกินทางเพศต่อเด็กหรือเป็นภาพคล้ายเด็ก

- การให้เด็กค้าประเวณี บำเรอทางเพศ การแสวงประโยชน์ทางเพศจากเด็กในวงการท่องเที่ยว การค้ามนุษย์ (ไม่ว่าจะภายในหรือระหว่างประเทศ) การขายเด็กเพื่อประโยชน์ทางเพศและการบังคับแต่งงาน แม้ว่าเด็กจำนวนมากอาจตกเป็นผู้เสียหายดังกล่าวข้างต้นโดยปราศจากการบีบบังคับหรือการควบคุม แต่ก็ส่งผลกระทบต่อเด็กที่มีลักษณะของการชู้ตริตเอาเปรียบและสร้างความชอกช้ำทางจิตใจแก่เด็ก

ทั้งนี้กิจกรรมทางเพศที่เกิดขึ้น อาจเป็นการหยิบยื่นโดยผู้ใหญ่สู่เด็ก หรือเป็นกิจกรรมระหว่างเด็กกับเด็กซึ่งอาจพิจารณาว่าเป็นการล่วงละเมิดได้ หากผู้กระทำมีการใช้อำนาจ การข่มขู่ หรือวิธีการอื่นๆ ในการกดดัน

การทอดทิ้ง หรือ การปล่อยปละละเลย¹⁶ หมายถึงการไม่ตอบสนองต่อความต้องการทางร่างกายและจิตใจของเด็ก การไม่ปกป้องเด็กให้พ้นจากอันตราย หรือไม่จัดให้เด็กได้รับบริการอื่น ๆ แม้ว่าบุคคลผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการเลี้ยงดูเด็กนั้นมีความสามารถ รวมทั้งความรู้ที่จะกระทำเช่นนั้น อีกทั้งสามารถเข้าถึงบริการดังกล่าวได้ การทอดทิ้งหมายความรวมถึง

- การทอดทิ้งหรือการปล่อยปละละเลยทางกาย หมายถึง การไม่ปกป้องเด็กจากอันตราย (ไม่ดูแลให้เด็กมีความปลอดภัยในชีวิตประจำวัน) รวมทั้งไม่ถ่ายทอดทักษะต่างๆ หรือไม่ให้สิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานที่เพียงพอแก่เด็ก ได้แก่ อาหาร ที่พักอาศัย เครื่องนุ่งห่ม และการดูแลสุขภาพ

- การทอดทิ้งหรือการปล่อยปละละเลยทางจิตใจ หมายถึง การไม่สามารถเป็นที่พึ่งด้านจิตใจและไม่ให้ความรัก ปล่อยปละละเลยไม่เอาใจใส่ต่อเด็กอย่างต่อเนื่อง ผู้ดูแลเด็กไม่ให้ความใส่ใจต่ออารมณ์จิตใจของเด็ก ไม่เข้าใจสิ่งที่เด็ก

¹⁵ ข้อเสนอแนะทั่วไปของคณะกรรมการสิทธิเด็ก ฉบับที่ ๑๓ ว่าด้วยสิทธิของเด็กที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้ความรุนแรงในรูปแบบทั้งปวง

¹⁶ ข้อเสนอแนะทั่วไปของคณะกรรมการสิทธิเด็ก ฉบับที่ ๑๓ ว่าด้วยสิทธิของเด็กที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้ความรุนแรงในรูปแบบทั้งปวง

เลิกต้องการจะบอกหรือส่งสัญญาณร้องขอ ตลอดจนมีการใช้ความรุนแรงระหว่างคู่สามีภรรยา การใช้ยาเสพติดหรือการเสพยาขณะที่อยู่กับเด็ก

- การละเลยไม่เอาใจใส่สุขภาพร่างกายและจิตใจของเด็ก หมายถึง การไม่ให้การรักษาพยาบาลที่จำเป็นแก่เด็ก
- การละเลยเกี่ยวกับการศึกษาของเด็ก หมายถึง การไม่ปฏิบัติตามกฎหมายที่กำหนดให้ผู้ดูแลเด็กต้องจัดให้เด็กได้รับการศึกษาโดยเข้าเรียนในโรงเรียนหรือการศึกษาแบบอื่น
- การทิ้งเด็ก ซึ่งเป็นประเด็นที่มีความน่ากังวลอย่างยิ่งในบางพื้นที่ ที่มีแนวคิดหรือความเชื่อเกี่ยวกับเด็กที่เกิดนอกสมรส หรือเด็กพิการ

การแสวงประโยชน์¹⁷ หมายถึง กิจกรรมใดๆ ที่เป็นการเก็บเกี่ยวประโยชน์จากเด็ก และเป็นผลร้ายต่อสวัสดิภาพของเด็กไม่ว่าในด้านใด หมายถึง การชักจูง ใช้อ้างวาน บังคับ หรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้เด็กต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ โดยผู้ปกครอง/ผู้ดูแลได้รับประโยชน์ รวมไปถึงการค้าเด็ก การใช้แรงงานเด็ก การใช้เด็กขายบริการทางเพศ การใช้เด็กในการผลิตสื่อลามก การบังคับให้แต่งงาน การบังคับเด็กให้เข้าร่วมในการสู้รบและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง กิจกรรมเหล่านี้ก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพกาย สุขภาพจิต การเรียนรู้ จิตวิญญาณ ศีลธรรมหรือพัฒนาการทางจิตสังคมของเด็ก

การค้าเด็ก หมายถึง ซื้อ ขาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขัง จัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งเด็ก โดยให้เงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลเด็ก เพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลให้ความยินยอมแก่ผู้กระทำความผิดนำตัวเด็กไปจากการปกครองดูแลของตน

การใช้แรงงานเด็ก หมายถึง การชักจูง ใช้อ้างวาน บังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้เด็กต้องทำงาน โดยขัดต่อกฎหมายและเป็นอันตรายต่อสุขภาพ พัฒนาการและความเป็นอยู่ที่ดีของเด็ก หรือเป็นการขัดขวางไม่ให้เด็กได้รับสิทธิหรือการคุ้มครองตามกฎหมาย ทั้งนี้ถือเป็นการแสวงประโยชน์จากเด็กอีกด้วย ได้แก่

- การใช้งานเด็กในบ้าน หรือการใช้แรงงานเด็กที่ขัดต่อบทบัญญัติของกฎหมาย
- การใช้งานเด็กในเรือประมง ในงานเกษตรกรรมเพื่อขาย ในโรงงานที่ใช้เครื่องจักรทำงานในสถานที่ก่อสร้าง
- การใช้เด็กไปขอยา หรือถูกใช้ไปค้ายาเสพติด
- การนำเด็กไปค้าประเวณี

(หมายเหตุ - การให้เด็กปฏิบัติงานบ้าน หากไม่มีผลกระทบต่อสุขภาพ พัฒนาการ และความเป็นอยู่ที่ดีของเด็ก ไม่ถือว่าเป็นการใช้แรงงานเด็ก)

การใช้เด็กขายบริการทางเพศ คือการนำเด็กมาให้บริการทางเพศ เพื่อแลกกับเงินหรือสิ่งตอบแทนที่ไม่ใช่เงิน

การใช้เด็กในการผลิตสื่อลามก คือการนำเด็กมาใช้ในการผลิตสื่อซึ่งมีการแสดงออกทางเพศอย่างโจ่งแจ้ง และให้เด็กทำกิจกรรมอันอุจาดเพื่อสนองกามารมณ์ โดยนำไปเผยแพร่ทางวิดีโอ อินเทอร์เน็ต ภาพถ่าย หรือนิตยสาร เป็นต้น

¹⁷ ข้อเสนอแนะทั่วไปของคณะกรรมการสิทธิเด็ก ฉบับที่ ๑๓ ว่าด้วยสิทธิของเด็กที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้ความรุนแรงในรูปแบบทั้งปวง

ระบบคุ้มครองเด็ก¹⁸ ระบบคุ้มครองเด็กแบบองค์รวมจำเป็นต้องมีการกำหนดมาตรการที่มีความละเอียดและมีลักษณะบูรณาการสำหรับขั้นตอนต่าง ๆ รวมถึงกระบวนการที่มีประสิทธิผลสำหรับการจัดตั้งแผนงานทางสังคม ในอันที่จะให้การสนับสนุนที่จำเป็นแก่เด็กและบุคคลซึ่งเด็กนั้นอยู่ในความดูแล ตลอดจนกระบวนการที่มีประสิทธิผล สำหรับการป้องกันในรูปแบบอื่น และให้มีการระบุ การรายงาน การส่งเรื่องเพื่อพิจารณาการสืบสวน การปฏิบัติ และการติดตามเรื่องของกรณีการปฏิบัติที่ผิดต่อเด็ก และในกรณีที่เหมาะสมให้ทางตุลาการเข้ามามีส่วนร่วมด้วย โดยพิจารณาถึงสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนระบบกฎหมายของรัฐภาคนั้น ๆ ด้วย¹⁹

ความรุนแรงในครอบครัว²⁰ หมายถึง การกระทำใด ๆ โดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายจิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท

¹⁸ ข้อเสนอแนะทั่วไปของคณะกรรมการสิทธิเด็ก ฉบับที่ ๑๓ ว่าด้วยสิทธิของเด็กที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้ความรุนแรงในรูปแบบทั้งปวง

¹⁹ ทั้งนี้ ในแต่ละขั้นตอน ควรพิจารณารายละเอียดข้อเสนอแนะใน Guidelines for the Alternative Care of Children ด้วย

²⁰ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.๒๕๕๐

ยุทธศาสตร์การคุ้มครองเด็ก

ยุทธศาสตร์หลักที่ ๑ การเสริมพลังให้บุคคลในสังคมแวดล้อมเด็กสามารถทำหน้าที่ในการปกป้องคุ้มครองและส่งเสริมสวัสดิภาพความเป็นอยู่ที่ดีให้แก่เด็ก

เป้าประสงค์

สภาพแวดล้อมของครอบครัวและชุมชนที่มีความปลอดภัยและเป็นมิตรต่อเด็ก สามารถให้ความช่วยเหลือและปกป้องคุ้มครองเด็ก

กลยุทธ์และตัวชี้วัด

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด
<p>๑.๑ จัดให้มีกลไกที่เข้าถึงเด็กและครอบครัวในการรับบริการจากรัฐ และให้การสนับสนุนบิดามารดาหรือผู้ปกครองให้มีความรู้ ทักษะและความสามารถในการปกป้องคุ้มครองและอุปการะเลี้ยงดูบุตรตามมาตรฐานขั้นต่ำ โดยเฉพาะครอบครัวที่มีความเสี่ยง รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม</p>	<p>๑. มีกลไกการเข้าถึงตัวเด็กและครอบครัว โดยการพัฒนารฐานข้อมูลเด็กของรายการกระทรวงที่เกี่ยวข้องและสร้างฐานข้อมูลกลางให้มีความครบถ้วนชัดเจน โดยแยกเป็นฐานข้อมูลเด็กในระบบปกติและเด็กที่ต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ และส่งเสริมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำงานผ่านฐานข้อมูลเหล่านี้</p> <p>๑.๑ อาสาสมัครในระดับชุมชนที่พบปัญหาหรือสถานการณ์เสี่ยงที่เด็กควรได้รับการคุ้มครอง สามารถให้ความช่วยเหลือเฉพาะหน้าและส่งต่อตัวเด็กเข้าสู่ระบบการคุ้มครองเด็กได้</p> <p>๒. มีกลไกการพัฒนาเครื่องมือคัดกรองเด็กจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน</p> <p>๒.๑ ร้อยละของหน่วยงานที่นำเครื่องมือคัดกรองเด็กที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นมาตรฐานเดียวกันไปใช้ในการปฏิบัติงาน</p> <p>๒.๒ มีรูปแบบการดำเนินการของหน่วยงานที่นำเครื่องมือไปใช้</p> <p>๓. มีกลไกการทำงานและพัฒนาสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน เครือข่าย อาสาสมัคร โดยการเสริมพลังในเรื่องความรู้ ความตระหนัก และทักษะในการปฏิบัติงานกับเด็ก</p>

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด
<p>๑.๒ การเสริมพลังให้ครอบครัวและชุมชนได้ตระหนักคุณค่าของตนเอง ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เพื่อให้ครอบครัวและชุมชนพึ่งตนเองได้ บนฐานทรัพยากร ศาสนา วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถปรับตัวให้รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม มีทักษะในการรณรงค์สื่อสาร เพื่อพิทักษ์สิทธิในการคุ้มครองและการเข้าถึงทรัพยากรสำหรับการส่งเสริม พัฒนาและให้ความช่วยเหลือเด็ก</p>	-
<p>๑.๓ การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ ความตระหนักต่อบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ รวมทั้งการเพิ่มพูนขีดความสามารถของบุคลากรในระดับท้องถิ่น ทั้งบุคลากรสาธารณสุข ครู ตำรวจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนา เด็กและเยาวชน ในการดำเนินงานป้องกันเชิงรุก ขยายระบบและกลไกเฝ้าระวังสามารถวิเคราะห์จำแนกการปฏิบัติต่อเด็กโดยมิชอบในทุกรูปแบบแล้วรายงานแจ้งเหตุ ส่งต่อการเข้ารับบริการเข้าถึงทรัพยากรและแหล่งให้ความช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสมและทันการณ์</p>	<p>๑. มีการศึกษา ทบทวนเครื่องมือร่วมกันเพื่อพัฒนาและสร้างเครื่องมือคัดกรองเด็กที่มีมาตรฐาน</p> <p>๒. มีการศึกษาถึงการขยายผลเรื่องการดูแลเด็กแบบทางเลือก (Alternatives care) เรื่องครอบครัวอุปถัมภ์ โดยครอบครัวหรือเครือญาติที่จะให้การดูแลเด็ก</p>
<p>๑.๔ การพัฒนาเครือข่ายอาสาสมัครในชุมชน เพื่อให้เด็กได้รับการดูแลและคุ้มครองในบรรยากาศของครอบครัวหรือชุมชน โดยทดแทนการนำเด็กเข้าอยู่ในความดูแลของสถาบัน ที่ควรเป็นทางเลือกสุดท้ายในการคุ้มครองดูแลเด็ก</p>	<p>๑. มีการเสริมสร้างความรู้ของอาสาสมัครในการดูแลเด็ก</p> <p>๒. มีการสร้างกลไกการจัดการเครือข่าย โดยการจัดตั้งหน่วยประสานงานกลางเพื่อประสานงานจากอาสาสมัครจากทุกเครือข่าย</p> <p>๓. มีการพัฒนาระบบครอบครัวทางเลือก ทั้งกลุ่มครอบครัวอาสาสมัครและกลุ่มครอบครัวเครือญาติ</p>
<p>๑.๕ สนับสนุนโครงการ กิจกรรมรณรงค์และเสริมสร้างความตระหนักต่อปัญหาการทารุณกรรม การแสวงหาประโยชน์ การปล่อยปละละเลยทอดทิ้งและความรุนแรงต่อเด็กในทุกรูปแบบ” โดยรื้อฟื้นคุณค่า ความเชื่อ ค่านิยมและเจตคติเชิงบวก รวมทั้งทุนทางสังคม เพื่อให้เกิดจิตสำนึกอย่างต่อเนื่องและการรับมือกับปัญหาอย่างเหมาะสม</p>	<p>๑. ร้อยละของโรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฯลฯ ควรมีโครงการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันความรุนแรง ยกตัวอย่างโครงการ เช่น การสร้างวินัยเชิงบวก (Positive Discipline) โดยปรับใช้ตัวชี้วัดของโครงการของ อ.สมบัติ นพ.สุริยเดว ทรีปาตี หรือโครงการที่ทำให้พ่อแม่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับลูก จะได้ไม่เกิดการปล่อยปละละเลยเด็ก เป็นต้น</p>

ยุทธศาสตร์หลักที่ ๒ การเพิ่มพูนขีดความสามารถของผู้ประกอบวิชาชีพและบูรณาการการทำงานร่วมกันของ ทีมสหวิชาชีพเพื่อปกป้องคุ้มครองเด็ก

เป้าประสงค์

ผู้ประกอบวิชาชีพได้รับการเสริมสร้างศักยภาพและบูรณาการการทำงานร่วมกันในลักษณะของสหวิชาชีพ ในการ ส่งเสริมและสนับสนุนให้บิดามารดา/ผู้ดูแลหลักและบุคคลแวดล้อมในการปกป้องคุ้มครองสวัสดิภาพและส่งเสริม สวัสดิภาพความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กที่ครอบคลุม เป็นระบบ มีความต่อเนื่องและยั่งยืน

กลยุทธ์และตัวชี้วัด

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด
๒.๑ พัฒนาระบบการส่งเสริมและสนับสนุนการ ปฏิบัติงาน การเพิ่มและพัฒนาขีดความสามารถของ พนักงานเจ้าหน้าที่ในการสงเคราะห์เด็กและคุ้มครอง สวัสดิภาพเด็ก ตลอดจนสนับสนุนให้มีความก้าวหน้าใน สายวิชาชีพ ค่าตอบแทนการสร้างขวัญกำลังใจสำหรับ พนักงานเจ้าหน้าที่และบุคลากรในสายวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง กับการปกป้องคุ้มครองเด็ก เพื่อดำรงไว้ซึ่งความรู้ ความ ชำนาญหรือความเชี่ยวชาญของบุคลากรด้านเด็ก	๑. มีการพัฒนาเส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพ (Career Path) ของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการสงเคราะห์ เด็กและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ๒. มีการพัฒนาขีดความสามารถของพนักงานเจ้าหน้าที่ ในการสงเคราะห์เด็กและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ร้อยละ ๒๐ - ๓๐ ๓. การเพิ่มจำนวนพนักงานเจ้าหน้าที่ในการสงเคราะห์ เด็กและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่สามารถปฏิบัติงาน แบบเต็มรูปแบบ (Full Function) ๔. มีการส่งเสริมและพัฒนาวิชาชีพแต่ละสาขาที่ เกี่ยวข้อง โดยกระตุ้นให้สภาผู้ประกอบวิชาชีพเฉพาะทาง (สหวิชาชีพ) เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างทีมความรู้ด้าน การปกป้องคุ้มครองเด็ก
๒.๒ ขยายการจัดตั้งคณะทำงานสหวิชาชีพเพื่อให้การ ปกป้องคุ้มครองและส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของเด็ก โดย บูรณาการการบังคับใช้กฎหมายและการจัดบริการให้ ความช่วยเหลือเด็กและครอบครัวที่เกี่ยวข้องให้ ครอบคลุมทั่วประเทศและรองรับเด็กที่ประสบกับความ รุนแรงในทุกรูปแบบตลอดจนพัฒนาระบบสนับสนุนการ ดำเนินงานและขีดความสามารถของการทำงานเป็น ทีมสหวิชาชีพ รวมทั้งการให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จัดทำนโยบายหรือข้อตกลงในแนวทางการสนับสนุนและ การปฏิบัติงานร่วมกัน	๑. มีการเสริมสร้างขีดความสามารถ (Capacity building) ของทีมสหวิชาชีพ ๒. มีการจัดทำคู่มือประกอบการปฏิบัติงานด้านเด็กใน แต่ละสาขาวิชาชีพ ๓. มีการจัดตั้งคณะทำงานสหวิชาชีพส่วนกลาง ใน หน่วยงานที่ปฏิบัติด้านเด็กโดยตรง ในการทำหน้าที่ใน การสร้างกลไก การพัฒนา รวมถึงเป็นที่ปรึกษาให้กับ ทีมสหวิชาชีพในรายพื้นที่ ๔. มีการประสานงาน และการทำข้อตกลงร่วมกันระหว่าง หน่วยงานต่าง ๆ ที่ดำเนินการด้านเด็กในการผลักดันหรือ

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด
	<p>ส่งต่อให้เด็กเข้าสู่ระบบการคุ้มครองเด็กที่เหมาะสม</p> <p>๕. มีการจัดตั้งโหนด (Node) ของแต่ละสหวิชาชีพ เพื่อแต่งตั้งเป็นผู้เชี่ยวชาญในการให้คำปรึกษาแก่คณะทำงานสหวิชาชีพ</p>
<p>๒.๓ ส่งเสริมให้เกิดการประเมินและรับรองมาตรฐานทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาขีดความสามารถของวิชาชีพและผู้ดูแลเด็ก รวมถึงเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องในการปกป้องคุ้มครองเด็ก โดยกำหนดให้มีหน่วยงานหลักหรือกลไกอิสระในการประเมินและรับรองมาตรฐานกลาง</p>	<p>๑. สภาแต่ละวิชาชีพต้องมีการกำหนดมาตรฐานทางวิชาชีพที่เฉพาะเจาะจงด้านเด็กและครอบครัว</p> <p>๒. มีการประเมินมาตรฐาน/ ขีดความสามารถของวิชาชีพที่ปฏิบัติงานด้านเด็ก โดยหน่วยงานภายนอกหรือกลไกอิสระ</p>
<p>๒.๔ จัดทำข้อมูลเพื่อแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นและความต้องการในการเพิ่มจำนวนบุคลากรในแต่ละวิชาชีพที่มีความรู้ ความชำนาญหรือความเชี่ยวชาญในการปกป้องคุ้มครองเด็กของแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำเสนอต่อหน่วยงานที่มีอำนาจในการตัดสินใจ ในการกำหนดกรอบอัตรากำลังและการจัดสรรงบประมาณที่สอดคล้องและเหมาะสม</p>	<p>๑. มีฐานข้อมูลการจำแนกกลุ่มเด็กในสถานการณ์ต่างๆ ที่จำเป็นต้องได้รับการดูแล เช่น สติเด็กที่อาศัยอยู่/ ไม่อยู่กับผู้ปกครอง สติเด็กที่อยู่เพียงลำพัง สติเด็กที่พิการ ฯลฯ (ซึ่งสอดคล้องกับกลยุทธ์ที่ ๒.๑)</p>
<p>๒.๕ กำหนดกลไกหน่วยงานรับผิดชอบหลักและผู้ประสานงานของแต่ละหน่วยงานสำหรับการพัฒนาศักยภาพในระดับชาติและระดับภูมิภาค ปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสำหรับพนักงานเจ้าหน้าที่และทีมสหวิชาชีพที่มีความเชื่อมโยงและบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งกำหนดให้แต่ละหน่วยงานจัดทำแผนงานการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ</p>	<p>๑. เมืองครุฑที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรในแต่ละวิชาชีพ หรือเมืองครุฑกลางร่วมกัน</p> <p>๒. มีการประเมิน ทบทวนและพัฒนาหลักสูตรในการอบรมพนักงานเจ้าหน้าที่ทุกๆ ๒ ปี</p> <p>๓. มีการพัฒนากระบวนการ พัฒนาบุคลากร ได้แก่ ฝึกอบรม ฝึกภาคปฏิบัติ ดูงาน แลกเปลี่ยนความรู้ การควบคุมดูแล (Supervisions) โดยผู้ควบคุมผู้เชี่ยวชาญ (Supervisor) มีระบบติดตามและประเมินผล</p> <p>๔. มีการจัดทำโครงสร้างผู้ควบคุม ผู้เชี่ยวชาญ (Supervisor) ในแต่ละกระบวนการที่ชัดเจน</p>

ยุทธศาสตร์หลักที่ ๓ การระดมสรรพกำลังและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเครือข่ายอาสาสมัคร

เป้าประสงค์

เพื่อดึงพลังของจิตอาสาของภาคีเครือข่ายในภาคส่วนต่าง ๆ ในทุกระดับ ให้เข้ามามีส่วนร่วมหนุนเสริมผู้ประกอบการ วิชาชีพและพนักงานเจ้าหน้าที่ ส่งเสริมและสนับสนุนบิดามารดา/ผู้ดูแลหลักและบุคคลแวดล้อมเด็กในการปกป้องคุ้มครองและส่งเสริมสวัสดิภาพความเป็นอยู่ที่ดีของเด็ก ได้อย่างสอดคล้องต่อหลักการตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก อันเป็นการลดข้อจำกัดทางด้านศักยภาพของหน่วยงานภาครัฐในการจัดบริการป้องกันและแก้ไขปัญหาในการคุ้มครองเด็ก

กลยุทธ์และตัวชี้วัด

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด
๓.๑ ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาและขยายเครือข่ายจิตอาสาของอาสาสมัครชุมชน เพื่อให้มีส่วนร่วมในการปกป้องคุ้มครองและส่งเสริมสวัสดิภาพความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กในท้องถิ่น โดยเชื่อมโยงกับทุนทางสังคมและบูรณาการเข้าแผนงานพัฒนาเครือข่ายของหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีอยู่	<ol style="list-style-type: none"> ๑. มีการสำรวจเครือข่ายจิตอาสา อาสาสมัครต่าง ๆ ที่อยู่ในชุมชนเพื่อให้ได้ข้อมูลการปฏิบัติงานที่แต่ละอาสาสมัครดำเนินงานไปแล้ว ๒. มีการจัดตั้งกลุ่มหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบกลางในการดูแลและพัฒนาเฉพาะเกี่ยวกับเครือข่ายจิตอาสาอาสาสมัครต่างๆ ในทุกระดับทั้งชุมชนและสังคม ๓. มีการจัดทำโครงสร้างเครือข่ายจิตอาสา อาสาสมัครต่าง ๆ ที่อยู่ในชุมชน
๓.๒ แสวงหา ส่งเสริมและสนับสนุนพลังจิตอาสาของภาคีเครือข่ายองค์กรธุรกิจและหน่วยงานสนับสนุนทุนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกป้องคุ้มครองและส่งเสริมสวัสดิภาพความเป็นอยู่ที่ดีของเด็ก ด้วยการส่งเสริมหลักการดำเนินธุรกิจที่รับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility) และกิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise) ให้มีกรอบสิทธิเด็กเป็นฐานคิดในการดำเนินงาน	<ol style="list-style-type: none"> ๑. มีกฎหมายรองรับการดำเนินกิจการเพื่อสังคม (Social enterprise) ขององค์กรธุรกิจ หรือองค์กรไม่แสวงหาผลประโยชน์ (Non-profit cooperation) ๒. มีกฎหมายประมวลรัษฎากรสำหรับองค์กรธุรกิจที่มีค่าใช้จ่ายด้านการดำเนินงานคุ้มครองเด็กและครอบครัวให้สามารถนำไปลดหย่อนภาษีได้ ๓. องค์กรธุรกิจมีการกำหนดกฎ ระเบียบของพนักงานในองค์กรให้เอื้อต่อการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคม เช่น การอนุญาตให้พนักงานเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการช่วยเหลือ คุ้มครองเด็กโดยไม่นับเป็นวันลา เป็นต้น

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด
<p>๓.๓ ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีมาตรการและกลไกในการรับฟังและการแสดงความคิดเห็นของเด็กตามสมควรแก่อายุและวุฒิภาวะของเด็ก ในการตัดสินใจใดๆ ที่มีผลต่อชีวิตเด็กที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการป้องกันและแก้ไข ปัญหา รวมทั้งเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเด็ก ด้วยการส่งเสริมทักษะชีวิต ภูมิคุ้มกัน ความสามารถในการฟื้นฟู และต้านทานต่อปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเด็กที่อยู่ชายขอบและเด็กที่ถูกเลือกปฏิบัติ</p>	-
<p>๓.๔ เสริมสร้างแหล่งสนับสนุนทางสังคมให้แก่อาสาสมัครด้านเด็ก โดยดึงคุณค่าของการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ในสังคมไทยผ่านระบบเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อให้การสนับสนุนและช่วยเหลือกันเอง</p>	ใกล้เคียงกับตัวชี้วัดในกลยุทธ์ที่ ๓.๒
<p>๓.๕ ส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้เกิดนวัตกรรม รูปแบบหรือแนวทางปฏิบัติที่ดีในการป้องกันและแก้ไขปัญหาในการคุ้มครองเด็กในทุกรูปแบบของจิตอาสา และขยายผลของแนวทางปฏิบัติที่ดีไปยังพื้นที่อื่น</p>	<p>๑. มีการค้นหาหน่วยงานที่มีรูปแบบของการสร้างเสริมจิตสำนึกในรูปแบบต่างๆ และเชื่อมโยงเพื่อสร้างความตระหนักและแรงจูงใจให้กับหน่วยงานในการดำเนินสร้างนวัตกรรมในงานคุ้มครองเด็ก</p>
<p>๓.๖ กำหนดมาตรการและแนวทางในการป้องกันและคุ้มครองเด็กจากความรุนแรงต่อเด็กผ่านเทคโนโลยีและการสื่อสารสมัยใหม่ การคุ้มครองเด็กจากการเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อต่างๆ ด้วยการส่งเสริมบทบาทของวิชาชีพสื่อมวลชนในการควบคุมจรรยาบรรณ การจัดให้มีกลไกกำกับควบคุมสื่อมวลชนด้วยตนเอง ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการรณรงค์สร้างความตระหนักและให้ความรู้แก่สื่อมวลชนและต่อสาธารณชนในการปกป้องคุ้มครองเด็กอย่างเหมาะสม</p>	<p>๑. มีการสร้างเว็บไซต์ที่ช่วยในการแก้ไขปัญห และสกัดกั้นเกี่ยวกับการเข้าถึงเว็บไซต์ที่มีความรุนแรงต่อเด็ก</p> <p>๒. มีการประสานกับสื่อมวลชน ในการสื่อสารและแลกเปลี่ยนในเรื่องของจรรยาบรรณการดำเนินงานในประเด็นที่มีผลกระทบต่อเด็ก เช่น การเปิดเผยข้อมูลของตัวเด็ก</p>

ยุทธศาสตร์หลักที่ ๔ การยกระดับมาตรฐานและขีดความสามารถในการจัดบริการที่สอดคล้อง ต่อเนื่องและครบวงจร เป้าประสงค์

มีบริการสำหรับเด็กและครอบครัวที่มีเด็กเป็นศูนย์กลางในการจัดบริการมีมาตรฐาน สอดคล้องต่อสภาพปัญหาและความต้องการได้อย่างต่อเนื่องและทันการณ์สามารถเข้าถึงได้ง่าย เป็นระบบและครบวงจร

กลยุทธ์และตัวชี้วัด

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด
๔.๑ จัดให้มีกลไกการคุ้มครองเด็กและการจัดสวัสดิการสำหรับเด็กและครอบครัวในระดับท้องถิ่น โดยบูรณาการกับแผนงานด้านการป้องกัน การจัดบริการสังคมในระดับชุมชนของหน่วยงานต่าง ๆ ให้ครอบคลุมเด็กทุกกลุ่มและจัดระบบการประสานงานให้เกิดความเชื่อมโยงที่สอดคล้องกันทั้งในระดับท้องถิ่น ส่วนภูมิภาคและส่วนกลางในระดับชาติ	<p>๑. มีการกำหนดแผนแม่บทเกี่ยวกับกลไกการคุ้มครองเด็กและการจัดสวัสดิการสำหรับเด็กและครอบครัวในระดับท้องถิ่น</p> <p>๒. มีบันทึกข้อตกลง (MOU) ร่วมกันในการใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานคุ้มครองเด็กและการจัดสวัสดิการสำหรับเด็กและครอบครัวในระดับท้องถิ่น</p> <p>๓. หน่วยงานระดับท้องถิ่นมีแผนการบูรณาการการทำงานด้านเด็กกับทุกหน่วยงาน</p> <p>๔. กระทรวงมหาดไทยต้องเปิดโอกาสให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถใช้งบประมาณทางด้านสังคมได้อย่างอิสระ สอดคล้องกับสภาพปัญหาและสถานการณ์ในท้องถิ่น</p>
๔.๒ จัดทำแนวทางการปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐานร่วมกันในระดับชาติและในระดับพื้นที่ ว่าด้วยการปกป้องคุ้มครองเด็กและการส่งเสริมสวัสดิภาพความเป็นอยู่ที่ดีของเด็ก ที่กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานหลักเกณฑ์และมาตรฐาน การส่งต่อข้อมูลและบริการที่ชัดเจนและครอบคลุมการให้ความคุ้มครองแก่เด็กที่ได้รับการปฏิบัติโดยมิชอบในทุกรูปแบบ โดยให้ความสำคัญกับเด็กกลุ่มเป้าหมายที่ยังไม่มีกรอบให้ความคุ้มครองและหน่วยงานรับรองที่ชัดเจน	<p>๑. คณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติมีมติในการกำหนดแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันแก้ไขปัญหา หรือดำเนินการร่วมกัน</p> <p>๒. มีการจัดทำแผนงานการปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐานร่วมกัน ด้านการปกป้องคุ้มครองเด็กและการส่งเสริมสวัสดิภาพของเด็กในกลุ่มเป้าหมายที่ยังไม่มีกรอบให้ความคุ้มครองและหน่วยงานรับรองที่ชัดเจน</p>
๔.๓ กำหนดให้มีหน่วยงานรับผิดชอบในการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนา รูปแบบการจัดบริการที่มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของเด็กในกลุ่มต่าง ๆ ให้มุ่งสู่มาตรฐานสากล	๑. มีงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดบริการที่มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของเด็กในกลุ่มต่างๆ

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด
<p>และเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำข้อกำหนดด้านความต้องการของหน่วยงานในการจัดสรรทรัพยากรและบุคลากร อันนำไปสู่การปรับปรุงระบบ กฎหมายและระเบียบ การจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่เหมาะสมและสอดคล้องต่อสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นปัจจุบัน</p>	
<p>๔.๔ กำหนดหน่วยงานรับผิดชอบกลาง ดำเนินการพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานในการจัดบริการสวัสดิการสำหรับเด็กและครอบครัว กำกับดูแล ติดตามและประเมินผลสถาบันต่างๆ ที่มีเด็กอยู่ในความดูแล หน่วยงานรับผิดชอบต่อเด็ก วิชาชีพต่างๆ และพนักงานเจ้าหน้าที่ รวมทั้งการส่งเสริมให้ทุกสถาบันที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับเด็กไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม ได้จัดทำนโยบายคุ้มครองเด็กและข้อปฏิบัติตนภาคบังคับให้กับบุคลากรภายในองค์กร รวมทั้งการติดตามตรวจสอบเป็นระยะ เพื่อเป็นหลักประกันมิให้เกิดการละเมิดเด็กในสถาบัน รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาจรรยาบรรณของวิชาชีพสื่อมวลชนในกำกับดูแลเพื่อการคุ้มครองเด็ก</p>	<ol style="list-style-type: none"> ๑. สถานรองรับและสถานดูแลเด็กมีการติดตั้งกล้องวงจรปิดเพื่อความปลอดภัยของตัวเด็ก ๒. สถานรองรับมีการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานในการให้บริการเด็ก ๓. การคัดเลือกคนเข้าทำงานของหน่วยงานต้องมีมาตรฐาน เช่น มีการตรวจสอบสถานะของสุขภาพจิต ทักษะการปฏิบัติงาน การดูแลเด็ก เป็นต้น
<p>๔.๕ พัฒนากลไกกำกับติดตามการดำเนินงานประเมินผล การรับและจัดการข้อร้องเรียนในทุกระดับ และมอบหมายให้มีผู้รับผิดชอบโดยตรงในการรับและจัดการข้อร้องเรียน ทั้งในหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการคุ้มครองเด็ก กลไกประสานงานกลางและองค์กรตรวจสอบที่เป็นอิสระ โดยสร้างหลักประกันว่าจะมีระบบและกลไกที่เป็นมิตรต่อเด็กในการรับแจ้งข้อร้องเรียนจากเด็กและครอบครัว โดยคำนึงถึงหลักของปลอดภัยและการรักษาความลับในทุกระดับ</p>	<ol style="list-style-type: none"> ๑. มีระบบการตรวจสอบภายในจากหน่วยงาน และมีระบบการตรวจสอบภายนอกโดยเชิญคณะกรรมการจากภายนอกเข้ามา

ยุทธศาสตร์หลักที่ ๕ พัฒนาระบบและกลไกการบริหารจัดการเพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน การกำกับติดตามและประเมินผล การถ่ายทอดและจัดการองค์ความรู้

เป้าประสงค์

เพื่อเพิ่มพูนขีดความสามารถและประสิทธิภาพให้กลไกรับผิดชอบและกลไกการประสานงานในทุกระดับในการสนับสนุนและส่งเสริมการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็กและการส่งเสริมสวัสดิภาพความเป็นอยู่ที่ดีของเด็ก ได้มาตรฐานเป็นระบบ ต่อเนื่องและยั่งยืน

กลยุทธ์และตัวชี้วัด

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด
๕.๑ พัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ (Management Information System) โดยสนับสนุนให้มีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลและสารสนเทศ การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลกลาง เพื่อการบูรณาการข้อมูลให้มีความถูกต้อง เป็นเอกภาพ น่าเชื่อถือและเป็นระบบ เพื่อใช้ประโยชน์ทั้งในการติดตามให้ความช่วยเหลือแก่เด็กรายบุคคลในกลุ่มพิ้งได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพและกลุ่มพิ้งได้รับการสงเคราะห์ และใช้ประโยชน์ในการกำกับติดตามและประเมินผล รวมทั้งกำหนดนโยบายและแผนการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาในการคุ้มครองเด็ก	๑. ระบบสารสนเทศเพื่อการมีการบูรณาการข้อมูลด้านการคุ้มครองเด็กเพื่อใช้ในการดำเนินการช่วยเหลือและแสดงผลได้อย่างเป็นปัจจุบัน
๕.๒ พัฒนาและสนับสนุนให้มีการจัดการความรู้ (Knowledge Management : KM) โดยการศึกษาวิจัย เผยแพร่ข้อมูลและรายงานผลการดำเนินงานประจำปี ผ่านสื่อต่างๆ โดยการเผยแพร่และสนับสนุนการจัดเวทีสำหรับการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในระดับชุมชน เวทีเด็กและสมาชิกอาสาสมัคร โดยประสานงานความร่วมมือกับสถาบันทางวิชาการ หน่วยงานผลักดันนโยบายสังคมด้านเด็กที่เกี่ยวข้อง	๑. ร้อยละขององค์ความรู้ที่จัดเก็บและเผยแพร่เพื่อการใช้งาน ๒. ร้อยละขององค์ความรู้ที่มีการใช้งานในการปฏิบัติงาน ๓. ร้อยละของประเด็นการประชุม ในเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มีการจัดเก็บและถูกนำไปใช้
๕.๓ จัดทำแผนปฏิบัติการในการติดตามประเมินผล ระบบการรายงานสถานการณ์เด็กและผลการดำเนินงานประจำปี สำหรับคณะกรรมการระดับชาติ ระดับจังหวัดและท้องถิ่น รวมทั้งการสนับสนุนที่เกี่ยวข้องการให้ความรู้ คู่มือ แนวทางกรอบความร่วมมือและเครื่องมือเพื่อการให้คำแนะนำปรึกษา	๑. มีระบบการติดตามและรายงานผลสถานการณ์ด้านเด็กและความรู้ที่เกี่ยวข้อง ๒. ร้อยละของการนำข้อมูลจากระบบการรายงานสถานการณ์เด็ก และงานวิชาการไปใช้งาน

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด
กำกับดูแล ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล โดยมีวาระที่เชื่อมโยงข้อมูล นโยบายและแผนงานในระดับชาติ กฎหมาย และระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง	
๕.๔ เสริมสร้างขีดความสามารถให้กับกลไกประสานงาน โดยเฉพาะหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการสนับสนุนฝ่ายเลขาธิการของคณะกรรมการคุ้มครองเด็กในทุกระดับ ทั้งในเรื่องโครงสร้าง ทรัพยากรกำลัง งบประมาณและระบบสนับสนุน เพื่อให้สามารถกำกับดูแลและสนับสนุนการดำเนินงานคุ้มครองเด็กให้เป็นไปตามกรอบนโยบายและกฎหมายได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน	-
๕.๕ ศึกษาและจัดทำระบบงบประมาณที่อิงกรอบแนวคิดด้านสิทธิเด็กและมิติหญิงชายเป็นฐาน พัฒนาระบบการบริหารจัดการด้านงบประมาณ การกำกับดูแล การรายงานทางด้านงบประมาณ ด้วยการใช้ข้อมูลจากงานศึกษาวิจัยที่คำนวณค่าใช้จ่ายต้นทุนในการดูแลเลี้ยงดูเด็กที่สอดคล้องต่อสภาพเศรษฐกิจ เพื่อให้เกิดการลงทุนด้านสวัสดิการเด็กและครอบครัว รวมทั้งพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนเพื่อการคุ้มครองเด็กเพื่อเพิ่มความโปร่งใส สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของหน่วยงาน	-
๕.๖ พัฒนาระบบ กลไกการควบคุมและบังคับใช้กฎหมายเพื่อการคุ้มครองเด็กอย่างผสมผสาน ได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้มีมาตรการกลไกในการรับฟังและการแสดงความคิดเห็นของเด็กตามสมควรแก่วัยและวุฒิภาวะของเด็ก ในการตัดสินใจใดๆ ของฝ่ายบริหารและฝ่ายตุลาการที่มีผลต่อชีวิตของเด็ก	-

ยุทธศาสตร์หลักที่ ๖ การพัฒนากรอบความร่วมมือและกลไกการประสานงานความร่วมมือทุกระดับ เพื่อการปกป้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่ต้องการได้รับความคุ้มครองเป็นพิเศษ

เป้าประสงค์

มีหลักประกันการให้ความคุ้มครองแก่เด็กที่ต้องการได้รับความคุ้มครองเป็นพิเศษในทุกระดับ

กลยุทธ์และตัวชี้วัด

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด
<p>๖.๑ ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรภาคประชาสังคมและสถาบันทางวิชาการ ในการดำเนินการศึกษาสถานการณ์ สภาพปัญหาและความต้องการในการได้รับบริการของเด็กที่ต้องการได้รับความคุ้มครองเป็นพิเศษที่ยังไม่มีกรอบนโยบายและแผนงานรองรับในการให้ความคุ้มครอง เพื่อนำมากำหนดยุทธศาสตร์ จัดทำหลักเกณฑ์เกณฑ์มาตรฐานร่วมกันในการดำเนินงานคุ้มครองเด็กและขยายการให้บริการที่ครอบคลุม โดยผ่านกลไกการปกป้องคุ้มครองเด็กในพื้นที่ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล ให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล สนธิสัญญาและกฎหมายระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี</p>	<p>๑. ในรอบหนึ่งปีควรมีการประชุมเชิงบูรณาการร่วมกันของทุกหน่วยงาน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลการดำเนินงานหรือสถานการณ์ด้านเด็กของแต่ละหน่วยงาน เพื่อให้ได้ข้อมูลด้านเด็กทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ก่อนนำเสนอข้อมูลในภาพรวมต่อคณะรัฐมนตรี</p> <p>๒. คณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ มีการจัดตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อดำเนินการในประเด็นของเด็กที่ต้องการการคุ้มครองเป็นพิเศษ</p>
<p>๖.๒ ปรับปรุงแก้ไขหรือบัญญัติกฎหมาย เพื่อให้มีกรอบในการคุ้มครองสวัสดิภาพครอบคลุมกลุ่มเด็กที่ยังไม่มีกรอบทางด้านกฎหมายรองรับ โดยมอบหมายหรือกำหนดให้มีกลไกรับผิดชอบในการดำเนินการศึกษา จัดทำข้อมูลประกอบการพิจารณา รมรณรงค์เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจ การเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการบังคับใช้กฎหมาย และสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล</p>	<p>๑. มีการพิจารณาปรับแก้ร่างกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง</p> <p>๑.๑ โครงสร้างโดยรวมด้านเด็กของพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.๒๕๔๖</p> <p>๑.๒ กฎหมายสำหรับกลุ่มเด็กที่ต้องได้รับการคุ้มครองพิเศษ เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ.๒๕๕๘</p> <p>๑.๓ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒ เพื่อกำหนดสถานภาพเด็กที่เข้าเมืองผิดกฎหมายใหม่</p> <p>๒. มีการนำข้อมูลเกี่ยวกับการพิจารณาร่างกฎหมายอื่นๆ ที่กำลังดำเนินงานมาเผยแพร่ สื่อสารแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันมากขึ้น</p>

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด
๖.๓ เร่งรัดในการกำหนดยุทธศาสตร์/ แผนงานป้องกันและคุ้มครองเด็กที่ได้ดำเนินการไว้แล้ว ด้วยการมอบหมายให้มีกลไกรับผิดชอบ จัดสรรทรัพยากร สนับสนุนเพียงพอ รวมทั้งการติดตามและประเมินผล	-
๖.๔ ผลักดันให้เกิดกรอบความร่วมมือ วิธีการประสานความร่วมมือ กลไกประสานงานกลาง ผู้จัดการรายกรณีที่มีความสามารถในการสื่อสารและเป็นที่ยอมรับของเด็ก เพื่อการส่งต่อเพื่อให้บริการและคุ้มครองเด็กที่เป็นผู้เสียหายจากความรุนแรงในทุกรูปแบบ มีการบริหารจัดการเป็นรายกรณีทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ ในรูปแบบทวิภาคีและพหุภาคีอย่างเป็นรูปธรรม	<p>๑. มีการทำสนธิสัญญาระหว่างประเทศ</p> <p>๒. มีการทำกรอบความร่วมมือหรือบันทึกข้อตกลง (พหุภาคี ทวิภาคี) ในกรอบอาเซียน เช่น มาตรฐานการคุ้มครองเด็ก</p>
๖.๕ ส่งเสริม สนับสนุนแผนงาน โครงการ กิจกรรม ตามแผนงานพัฒนาและสนับสนุนความร่วมมือทางด้านวิชาการ ตามกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศในกรอบอาเซียน อนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขงและระดับภูมิภาคต่างๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาาระบบคุ้มครองเด็กระหว่างประเทศ	๑. (สืบเนื่องจากกลยุทธ์ที่ ๖.๓) ต้องสร้างให้เกิดกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศในด้านวิชาการด้านระบบคุ้มครองเด็กระหว่างประเทศ
๖.๖ เสริมสร้างกลไกความร่วมมือของพื้นที่ในจังหวัด อำเภอ ตำบล ในการประเมินสภาพปัญหา เพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์	๑. มีการผลักดันจังหวัดที่เป็นจังหวัดขนาดใหญ่ให้สามารถจัดทำแผนยุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านเด็กในพื้นที่ของตนเองได้ และสามารถขยายผลไปยังพื้นที่จังหวัดอื่นได้
๖.๗ เสริมสร้างพลังความเข้มแข็งและความร่วมมือเครือข่ายการดูแลเด็กในกรณีพิเศษ เพื่อปกป้องคุ้มครองเด็กในกรณีพิเศษร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน	<p>๑. มีการประชุมหารือ และพัฒนาเครือข่ายในกลุ่มหน่วยงานที่ดูแลเด็กในกรณีพิเศษ</p> <p>๑.๑ การทำ National conference แล้วนำข้อมูลมาสร้างกรอบความร่วมมือ ระบบ กลไกต่อไป</p> <p>๑.๒ การทำ National workshop เพื่อทบทวนประเมินผลการทำงาน การพัฒนาคุณภาพงาน</p>

การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ

แนวทางการขับเคลื่อน

๑.๑ กำหนดให้นำยุทธศาสตร์ว่าด้วย การคุ้มครองเด็กระดับชาติไปจัดทำแผนปฏิบัติการของกระทรวง และแผนปฏิบัติการประจำปีทั้งในระดับชาติและระดับภูมิภาค โดยกำหนดให้ทุกจังหวัดจัดทำแผนยุทธศาสตร์ระดับ จังหวัดว่าด้วยการคุ้มครองเด็กเพื่อเป็นแนวทางและกรอบอ้างอิงในการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากร ในการดำเนินงานคุ้มครองเด็กที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทในระดับท้องถิ่น พร้อมทั้งกำหนดกลไก วิธีการ ติดตามและประเมินผล โดยกำหนดให้มีการรายงานต่อคณะกรรมการคุ้มครองเด็กในระดับจังหวัด หรือ กรุงเทพมหานคร หรือเมืองพัทยา ก่อนรายงานต่อคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ ทั้งนี้ แต่ละจังหวัดอาจ พิจารณารวมเข้าเป็นแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัดตามความเหมาะสม

๑.๒ ในการจัดทำยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการของจังหวัด ให้คณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด ดำเนินการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาด้านงานคุ้มครองเด็ก จุดแข็งจุดอ่อน สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของ จังหวัด โดยมีคู่มือและแนวทางการสำรวจและประเมินสนับสนุน จากนั้นนำผลที่ได้มาจัดเวทีประชาคมร่วมกับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กรภาคประชาสังคม ผู้แทนชุมชน ครอบครัวและเด็ก เพื่อเสริมสร้างความเป็นภาคีหุ้นส่วน การมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของ และนำข้อมูลมากำหนดและจัดลำดับความสำคัญของยุทธศาสตร์ เพื่อยกร่าง ยุทธศาสตร์จังหวัด โดยในการดำเนินการร่วมกับเด็กจะต้องคำนึงถึงจรรยาบรรณและข้อควรปฏิบัติเพื่อมิให้เกิดผล เสียหายต่อเด็ก

๑.๓ ขอความร่วมมือจากสำนักงบประมาณและสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ในการให้ คำแนะนำปรึกษาในระหว่างการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ในระดับชาติและระดับจังหวัด ที่สอดคล้องกับระบบ งบประมาณและหลักในการบริหารทรัพยากรมนุษย์

หน่วยงานรับผิดชอบ

- หน่วยงานที่ทำหน้าที่เลขานุการคณะกรรมการคุ้มครองเด็กระดับชาติ (กรมกิจการเด็กและเยาวชน)
- คณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ
- คณะกรรมการคุ้มครองเด็กระดับจังหวัด
- คณะกรรมการคุ้มครองเด็กกรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา

ภาคผนวก

การวิเคราะห์สถานการณ์ของระบบคุ้มครองเด็กในประเทศไทย

ผลที่ได้จากการศึกษาด้านเอกสารที่เกี่ยวข้องในรายงานการศึกษาวิจัย ผลการติดตามประเมินผลของ คณะอนุกรรมการประสานและติดตามผลการดำเนินงานคุ้มครองเด็ก ผลการจัดประชุมสัญจรของคณะอนุกรรมการ พัฒนามาตรการกลไกเพื่อการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก การทบทวนผลการดำเนินงานตลอดจนข้อสรุป จากการดำเนินโครงการต่างๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการจัดการหารือร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่าง ๆ บนฐานการทำงานด้านสิทธิ (Rights based approach) ประกอบด้วย

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง

๑. เด็ก
๒. ครอบครัว พ่อแม่ ผู้ปกครอง
๓. ชุมชน
๔. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
๕. องค์กรภาคเอกชน
๖. คณะกรรมการและคณะอนุกรรมการที่เกี่ยวข้อง
๗. หน่วยงานภาครัฐที่ดำเนินการด้านเด็ก

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยอ้อม ได้แก่ รัฐบาล ผู้มีอำนาจตัดสินใจในระดับนโยบาย นักการเมือง องค์กร ภาคธุรกิจเอกชน องค์กรสนับสนุนทุน

สถานการณ์ของระบบคุ้มครองเด็ก

โดยภาพรวม สถานการณ์ของงานด้านการคุ้มครองเด็กในประเทศไทย มีข้อมูลที่เกี่ยวข้องดังนี้

- ในด้านกฎหมาย ประเทศไทยมีความก้าวหน้าโดยได้เข้าร่วมเป็นภาคีในตราสารด้านสิทธิมนุษยชน ระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเด็กหลายฉบับ และมีการปรับปรุงกฎหมาย ภายในประเทศให้สอดคล้องกับมาตรฐานทางด้านกฎหมายในสากลที่ค่อนข้างครอบคลุม โดยเฉพาะพระราชบัญญัติ คุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งได้รับการยอมรับว่ามีความก้าวหน้าในการรับรองหลักการในการคำนึงถึงประโยชน์สูงสุด การไม่เลือกปฏิบัติและการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก นอกจากนี้ ยังมีกลไก คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ระดับชาติที่ขยายกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ ในการ ป้องกันและแก้ไขปัญหา ซึ่งครอบคลุมการป้องกันและแก้ไขปัญหาการแสวงหาประโยชน์ทางเพศ และทางเศรษฐกิจ จากเด็ก ในรูปแบบของการค้ามนุษย์และการใช้แรงงานเด็กไว้ด้วย

- ในด้านโครงสร้าง คณะกรรมการคุ้มครองเด็กระดับชาติและระดับจังหวัด เป็นกลไกระดับชาติและ ระดับจังหวัดที่มีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรง ในการกำกับ ประสานงานและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ในเชิง ปฏิบัติมีพนักงานเจ้าหน้าที่ตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.๒๕๔๖ เป็นกลไกที่สำคัญในการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก และได้รับความสำคัญในการกำหนดขั้นตอนในการสรรหาและระบบการพัฒนาศักยภาพพนักงานเจ้าหน้าที่อย่าง เข้มงวด มีการขยายพนักงานเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานราชการและองค์กรภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง.

นอกจากนี้ในเชิงโครงสร้างยังมีกลไกประสานงานในรูปของคณะกรรมการระดับชาติในด้านส่งเสริมและพัฒนา คือ คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติโดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน มีคณะอนุกรรมการซึ่งมีองค์ประกอบสมาชิกที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความหลากหลายของภาคส่วน รวมทั้งมีผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญรับผิดชอบในการปรับปรุงกฎหมายให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

บริการด้านการคุ้มครองเด็กที่มีอยู่ ประกอบด้วย บริการระดับท้องถิ่น และบริการระดับจังหวัด

บริการระดับท้องถิ่น ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กทั่วไป ที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ให้กับเด็กและครอบครัว โดยบริการที่จัดให้แก่เด็กและครอบครัวในชุมชน ประกอบด้วย

- ศูนย์เด็กเล็ก/ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รองรับเด็กอายุ ๓ - ๕ ปี (จำนวน ๑๙,๕๑๘²¹ แห่ง) ซึ่งอยู่ในความดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งกรมการส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้มีการจัดทำมาตรฐานการดำเนินงานของศูนย์สี่ด้าน ประกอบด้วย ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร และด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน และมีการดำเนินงานร่วมกับกรมอนามัยและกรมสุขภาพจิต เพื่อจัดทำนโยบายศูนย์เด็กเล็กคุณภาพ-ปลอดภัย

- สถานรับเลี้ยงเด็ก รองรับเด็กอายุ ๐ - ๖ ปี โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ดำเนินการอนุญาตให้ภาคเอกชนจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็ก สนับสนุนให้ภาคเอกชนดำเนินงานในรูปแบบของสถานรับเลี้ยงเด็ก ซึ่งดูแลเด็กในระยะสั้นเพื่อช่วยในการพัฒนาและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก

- ศูนย์พัฒนาครอบครัว ได้รับการริเริ่มจัดตั้งในปี ๒๕๔๗ โดยมีแนวคิดในการให้องค์กรประชาชนที่มาจากตัวแทนกลุ่ม หรือองค์กรในชุมชน ที่อาสาสมัครกันดูแล ป้องกันและแก้ไขปัญหาครอบครัว ด้วยการสำรวจศึกษาปัญหา ฝ้าระวัง ป้องกันและแก้ไขปัญหา รวมทั้งมีบทบาทในการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสถาบันกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งส่วนใหญ่จะรองรับการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นหลัก

บริการระดับจังหวัดและภูมิภาค ซึ่งมีเป้าหมายเป็นกลุ่มเด็กที่ต้องการการช่วยเหลือแทรกแซง และการคุ้มครองไม่ให้ถูกกระทำซ้ำ ซึ่งมีแนวทางการเข้าถึงและรับบริการ ผ่านการรายงานและการรับแจ้งเหตุ ดังนี้

- ศูนย์ช่วยเหลือสังคม เป็นศูนย์รับแจ้งและให้คำปรึกษาซึ่งดำเนินการโดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยมีช่องทางการรับแจ้งเหตุผ่านทางโทรศัพท์สายด่วน ๑๓๐๐ และช่องทางการแจ้งเหตุทางเว็บไซต์ที่สามารถส่งต่อข้อมูลเพื่อให้ความช่วยเหลือในระยะฉุกเฉินไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทั่วประเทศ รวมถึงบ้านพักเด็กและครอบครัวในระดับจังหวัดด้วย

- ศูนย์พึ่งได้ (One Stop Crisis Center) ในโรงพยาบาล โดยกระทรวงสาธารณสุข จำนวน ๗๙๕ แห่ง ซึ่งเริ่มต้นจากงานคัดกรองและให้ความช่วยเหลือแก่เด็กและสตรีที่ประสบปัญหาความรุนแรง ขยายไปสู่งานการให้ความคุ้มครองเด็กในลักษณะอื่น ๆ มากเพิ่มขึ้น และขยายงานจากการให้บริการในโรงพยาบาลรัฐประจำจังหวัดไปสู่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพในระดับตำบลเพื่อขยายความครอบคลุมในการให้บริการเพิ่มขึ้น

²¹ รายงานผลการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพทีมประเมินระดับจังหวัด. , กันยายน ๒๕๕๖

ขั้นตอนการให้ที่พักรักษาหรือการดูแลในสถาบัน

สถานรองรับในการดูแลเด็กกลุ่มผู้เสียหายและกลุ่มพืงได้รับการสงเคราะห์ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ ส่วนใหญ่อยู่ในความดูแลของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ดังนี้

- สถานแรกรับ ประกอบด้วยสถานแรกรับเฉพาะ แบ่งเป็นสถานแรกรับเด็กชาย และสถานแรกรับเด็กหญิง รวมจำนวน ๒ แห่ง และบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด ที่ดำเนินการเป็นสถานแรกรับ (ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.๒๕๔๖) จำนวน ๗๗ แห่ง ซึ่งถือเป็นสถานแรกรับตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ พร้อมทั้งรองรับการดำเนินงานตามกฎหมายหลักอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็ก โดยสถานแรกรับเฉพาะตั้งอยู่ในภาคกลาง เป็นหน่วยงาน ให้การดูแลเด็กชายและเด็กหญิง อายุ ๖ - ๑๘ ที่เร่ร่อน ขอดาน ถูกกระทำทารุณกรรม มีปัญหาพฤติกรรม และเด็กที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ โดยรับอุปการะชั่วคราวไม่เกิน ๓ เดือน โดยให้บริการปัจจัยสี่ ดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวเด็ก ครอบครัว และบุคคลแวดล้อมเด็ก เพื่อนำมาวิเคราะห์ ตลอดจนกำหนดวิธีการที่เหมาะสมในด้านการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ส่วนบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด เป็นหน่วยบริการที่มีพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.๒๕๔๖ และให้ที่พักรักษาในระยะชั่วคราว ที่สามารถให้ความคุ้มครองดูแลทั้งครอบครัว ตั้งอยู่ในพื้นที่ทุกจังหวัดทั่วประเทศ ให้บริการตลอด ๒๔ ชั่วโมงครอบคลุมทุกพื้นที่ในทุกจังหวัด มีตำแหน่งนักสังคมสงเคราะห์ และนักจิตวิทยาประจำการ

- สถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก จำนวน ๒ แห่ง(ระยอง และขอนแก่น) ให้การอุปการะเด็กชายและเด็กหญิง อายุ ๖ - ๑๘ ปี ที่มีปัญหาความประพฤติ และเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูไม่เหมาะสม โดยให้บริการปัจจัยสี่ การอุปการะเลี้ยงดู การศึกษาอบรมและฝึกอาชีพเพื่อแก้ไขความประพฤติ บำบัด รักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพ ทั้งทางสังคมและจิตใจ มีหน่วยงานให้บริการรวม ๒ แห่ง

- สถานสงเคราะห์เด็ก รวม ๒๐ แห่ง (สถานสงเคราะห์เด็กอ่อน ๘แห่ง สถานสงเคราะห์เด็กโต ๑๒แห่ง แยกเป็นสถานสงเคราะห์เด็กชาย ๙ แห่ง สถานสงเคราะห์เด็กหญิง ๓ แห่ง) ให้การอุปการะเด็กชายและเด็กหญิง อายุแรกเกิดถึง ๑๘ ปี ที่กำพร้า ถูกทอดทิ้ง ครอบครัวแตกแยก ติดเชื้อเอชไอวีหรือได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์หรือบิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่สามารถให้การอุปการะได้อย่างเหมาะสม โดยให้บริการปัจจัยสี่ การดูแลรักษาพยาบาล พัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ การศึกษา การฝึกอาชีพ นันทนาการ การติดตามสืบหาครอบครัว ตลอดจนการอบรมขัดเกลาด้านจริยธรรม เพื่อเตรียมความพร้อมของเด็กในการกลับสู่ครอบครัวและสังคม

- สถานสงเคราะห์เด็กพิการ รวม ๔ แห่ง (สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนพิการ ๑ แห่ง สถานสงเคราะห์เด็กพิการทางสมองและปัญญา ๒ แห่ง และสถานสงเคราะห์เด็กพิการและทุพพลภาพ ๑ แห่ง) ซึ่งตั้งอยู่ในจังหวัดนนทบุรีทั้งหมด ให้การอุปการะเด็กชายและเด็กหญิงพิการ อายุแรกเกิดถึง ๑๘ ปี

- สถานพัฒนาและฟื้นฟูเด็ก รวม ๔ แห่ง ให้การอุปการะเด็กชายและเด็กหญิง อายุ ๖ - ๑๘ ปี ที่ต้องการการดูแลทางด้านบำบัดฟื้นฟูเป็นพิเศษทางด้านร่างกาย จิตใจ ด้านการศึกษา การฝึกอบรบอาชีพ และการอบรมแนะแนวตามแนวทางการพัฒนาและฟื้นฟูเด็กแต่ละบุคคล ตลอดจนการติดตามให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยเหลือผู้ปกครองและเด็กที่พ้นจากการอุปการะ

- ศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพเด็กและเยาวชน (๑ แห่ง) ให้การฝึกอาชีพเด็กชาย อายุ ๗ - ๑๘ ปี ที่ครอบครัวมีฐานะยากจน ผู้ปกครองไม่สามารถให้การอุปการะได้อย่างเหมาะสม โดยให้บริการปัจจัยสี่การศึกษา การฝึกทักษะอาชีพ นันทนาการ และการจัดหางาน เพื่อให้เด็กสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้

สำหรับเด็กที่ประสบปัญหาและไม่สามารถอาศัยอยู่ในครอบครัวได้ มีหน่วยงานที่จัดบริการดูแล เด็กแบบครอบครัวทดแทน ประกอบด้วย

- ศูนย์อำนวยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ให้บริการจัดหาครอบครัวทดแทนประกอบด้วย ครอบครัวทดแทนชั่วคราว (ครอบครัวอุปถัมภ์) และครอบครัวทดแทนถาวร (ครอบครัวบุญธรรม) ให้แก่เด็กกำพร้า เด็กถูกทอดทิ้งในความอุปการะของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ เด็กที่บิดามารดาที่แท้จริงยินยอมยกให้เนื่องจาก ไม่สามารถให้การอุปการะเลี้ยงดูเด็กได้ และเด็กที่มีคำสั่งศาลแทนการให้ความยินยอมของบิดามารดาเด็ก โดยปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

สำหรับเด็กที่มีปัญหาข้อขัดแย้งทางกฎหมาย มีสถานรองรับซึ่งดำเนินการโดยกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ประกอบด้วย

- สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จำนวน ๗๗ แห่ง ให้บริการรองรับเด็กที่กระทำผิดต่อ กฎหมาย โดยให้การคุ้มครองสิทธิของเด็กตามคำพิพากษาหรือตามคำสั่งของศาล และการพิทักษ์คุ้มครองสิทธิ สวัสดิภาพ ของเด็กที่กระทำผิดที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ในระหว่างพิจารณาคดี โดยดำเนินงานตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชน และครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓

- ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จำนวน ๑๙ แห่ง ทั่วประเทศ ที่ให้การดูแลและคุ้มครองเด็กอายุ ๑๐ - ๒๔ ปี ตามคำสั่งของศาล

ในส่วนของการวิเคราะห์ระบบคุ้มครองเด็กในประเทศไทย จะแบ่งเป็นการวิเคราะห์ตัวระบบ คุ้มครองเด็ก เพื่อให้เห็นจุดแข็งและข้อจำกัดที่มีอยู่ และวิเคราะห์ในส่วนของสภาพแวดล้อมภายนอก ทั้งในส่วนของ โอกาสและข้อคุกคาม

๑) การวิเคราะห์ระบบคุ้มครองเด็ก

การวิเคราะห์ระบบคุ้มครองเด็กของประเทศไทย โดยพิจารณาทั้งในมิติของการป้องกันและการ แก้ไขปัญหาที่ครอบคลุมปัญหาความรุนแรงต่อเด็กในทุกรูปแบบ รวมถึงการล่วงละเมิด/ทารุณกรรม การแสวง ประโยชน์ และการละเลยทอดทิ้ง ได้ดังนี้

๑.๑ กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็ก

กฎหมาย การขับเคลื่อนงานคุ้มครองเด็กที่ผ่านมาได้ใช้กรอบทางด้านกฎหมายตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ เป็นหลักในการดำเนินงาน โดยตัวกฎหมายได้มีการกำหนดกลไกรับผิดชอบ และโครงสร้างทั้งในระดับชาติและระดับภูมิภาครองรับการดำเนินงานในลักษณะการทำงานเป็นทีมสหวิชาชีพที่ ชัดเจน

ทั้งนี้ผลการจัดสัมมนา ๑๐ ปี พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๕๖ กลไกแห่งความหวัง ในปี ๒๕๕๖ รวมถึงผลจากการติดตามประเมินของคณะอนุกรรมการ การศึกษาวิจัยต่างๆ และผลจากการหารือและรับฟัง

ข้อคิดเห็น พบว่าการดำเนินงานคุ้มครองเด็กยังไม่สามารถเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากความท้าทายในการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองเด็กทั้งในสาระและหลักเกณฑ์ อันเป็นผลจาก

- สาระสำคัญของกฎหมายคุ้มครองเด็ก ส่วนใหญ่เน้นไปที่การทำงานในเชิงตั้งรับ โดยมุ่งแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเด็กที่เพิ่งได้รับการสงเคราะห์และกลุ่มเด็กที่เพิ่งได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ โดยยังไม่สะท้อนการทำงานป้องกันเชิงรุกได้เท่าที่ควร

- กลไกรับผิดชอบการดำเนินงานของพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ ในส่วนของการกำหนดองค์ประกอบสมาชิกในคณะกรรมการคุ้มครองเด็กทั้งในระดับชาติและจังหวัด ยังไม่ครอบคลุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีบทบาทสำคัญในการป้องกันและคุ้มครองเด็ก นอกจากนี้กระทรวงหลักที่รับผิดชอบขับเคลื่อนตัวกฎหมาย ยังคงมีลักษณะของการทำงานแบบแยกส่วน ขาดการประสานงานและความร่วมมือให้เป็นไปอย่างบูรณาการและมีเอกภาพ

- ผู้บังคับใช้กฎหมายและผู้ปฏิบัติงานยังไม่มีความรู้ความเข้าใจ ด้วยขาดแนวทางในการตีความกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติงานตามกฎหมายที่ชัดเจน โดยพบว่ามีข้อจำกัดหลายประการ ทั้งการตีความในเชิงของการกำกับควบคุมพฤติกรรมของเด็กมากกว่าให้การคุ้มครองช่วยเหลือเด็ก บางส่วนตีความสำหรับ การดำเนินงานไปตามขอบเขตกฎหมายที่รับผิดชอบอย่างเคร่งครัดและยึดประโยชน์ของหน่วยงานเป็นหลักมากกว่าประโยชน์สูงสุดของเด็ก ส่งผลให้การดำเนินการคุ้มครองทางด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมเป็นไปอย่างล่าช้า ไม่ส่งผลและประสิทธิภาพสูงสุดในการป้องปรามผู้กระทำผิดและคุ้มครองเด็ก ขาดความต่อเนื่องและมีเด็กบางกลุ่มหลุดไปจากระบบการให้ความคุ้มครองช่วยเหลือในบางขั้นตอน

- ผู้มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบในการรายงานแจ้งเหตุตามที่กฎหมายบังคับไว้ (Mandatory reporting) รวมถึงกลุ่มผู้ปฏิบัติงานที่กฎหมายไม่ได้บังคับไว้ ยังไม่เกิดความตระหนักและไม่ดำเนินงานตามขั้นตอนของกฎหมาย โดยบางรายมีเจตคติว่าการแจ้งเหตุในการคุ้มครองเด็กเป็นเรื่องยุ่งยากและอาจนำความเดือดร้อนมาสู่ภายหลัง รวมทั้งการขาดทักษะในการบันทึกและรายงานแจ้งเหตุ ส่งผลให้การเข้าแทรกแซงให้ความช่วยเหลือแก่เด็กเป็นไปอย่างล่าช้าและไม่เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เด็ก ในส่วนของพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นกลไกที่กฎหมายกำหนดขึ้นสำหรับการบังคับใช้กฎหมาย แต่ขาดการกำหนดกลไกและอำนาจหน้าที่ของกลไกในการตรวจสอบการใช้อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ เนื่องจากกฎหมายเปิดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ใช้ดุลพินิจในการสงเคราะห์ และคุ้มครองเด็กไว้อย่างเปิดกว้าง

ในส่วนของนโยบายระดับชาติ ได้แก่ นโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนงานหรือแผนปฏิบัติการระดับชาติ ซึ่งเป็นกรอบในการกำหนดโครงสร้าง แนวนโยบายบทบาทหน้าที่ของกลไกต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการคุ้มครองเด็ก พบว่าประเทศไทยมีนโยบายระดับชาติที่มีบริบทเกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาในการคุ้มครองเด็ก โดยสามารถใช้เป็นกรอบและแนวทางการทำงานกับเด็ก ครอบครัวและชุมชน เพื่อให้เอื้อต่อการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่ปกป้องคุ้มครองเด็กทั้งที่ประกาศเป็นนโยบายแล้วและอยู่ในระหว่างการดำเนินการ รวมจำนวน ๑๗ ฉบับ และมีนโยบายและกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการแสวงหาประโยชน์จากเด็กทั้งทางเพศและแรงงาน แม้ว่าจะยังไม่ครอบคลุมการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็กในทุกรูปแบบก็ตาม

แต่ทั้งนี้ นโยบายระดับชาติที่มีอยู่บางฉบับไม่มีการกำหนดกลไก แผนงานและวิธีการติดตาม ประเมินผลที่ชัดเจน บางฉบับไม่ปรากฏผลในทางปฏิบัติ หน่วยงานปฏิบัติไม่ทราบความชัดเจนของนโยบาย ขาดงบประมาณและทรัพยากรสนับสนุน รวมถึงข้อจำกัดด้านข้อมูลในการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็น รูปธรรมที่ชัดเจนในระดับท้องถิ่น นโยบายที่ถูกจัดทำขึ้นมีลักษณะแยกส่วนไปตามกรอบกฎหมาย กลไก/หน่วยงาน รับผิดชอบ หรือเน้นเฉพาะประเด็นปัญหาเฉพาะ เนื่องจากไม่มีนโยบายและยุทธศาสตร์การคุ้มครองเด็กในภาพรวม ทำให้ขาดการพิจารณาเชื่อมโยงปัจจัย สาเหตุและผลกระทบ ที่จะนำไปสู่การมีกรอบแผนงานที่ครอบคลุมการทำงาน ทั้งด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาการคุ้มครองเด็กในทุกรูปแบบ และเชื่อมโยงกลไกการคุ้มครองเด็กในทุกระดับให้ ดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน

การขาดฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ รวมถึงการขาดข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานป้องกันและแก้ไข ปัญหาในการคุ้มครองเด็ก ซึ่งไม่ได้รับความสำคัญในระดับชาติ ส่งผลให้ไม่มีข้อมูลสำหรับประกอบการตัดสินใจ ในการ กำหนดและจัดลำดับความสำคัญของยุทธศาสตร์ รวมถึงไม่สามารถได้รับการจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสมเพื่อนำไปสู่ การขับเคลื่อนในทุกระดับ ทั้งระดับชาติ ระดับภูมิภาค ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น

๑.๒ โครงสร้าง และกลไกรับผิดชอบ

เนื่องจากงานด้านการคุ้มครองเด็กเป็นงานที่มีหน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องจำนวนมาก ทั้งที่อยู่ในระดับ เดียวกันและแตกต่างกัน ดังนั้นโครงสร้างและกลไกในการประสานงานจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการทำงานของ ระบบคุ้มครองเด็ก ซึ่งในส่วนของกลไกการประสานงานจากหน่วยงานระดับนโยบายและหน่วยงานระดับปฏิบัติใน กระทรวงหลักที่มีความเกี่ยวข้องกับงานคุ้มครองเด็ก พบว่าขาดความเชื่อมโยง ส่งผลให้การดำเนินงานคุ้มครองเด็กไม่ สามารถส่งผลในความคุ้มค่า มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างสูงสุด และขาดกลไกที่เป็นอิสระ ในการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล ที่สามารถรับฟังข้อร้องเรียนและจัดการข้อร้องเรียน ที่เป็นมิตรต่อเด็กและสามารถ เข้าถึงได้ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

สำหรับโครงสร้างและกลไกในแต่ละระดับนั้น มีประเด็นที่ควรพิจารณาดังนี้

- **โครงสร้างและกลไกระดับชาติ** ประกอบด้วยคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ รวมถึง คณะกรรมการระดับชาติอื่น ๆ

คณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญในด้านการคุ้มครองเด็ก ทำหน้าที่เป็นกลไกประสานงานกลางในการขับเคลื่อนงานด้านการคุ้มครองเด็ก ที่มีรูปแบบการทำงานในลักษณะ ของสหวิชาชีพ ที่รวมองค์กรภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างชัดเจน เพื่อกำหนดนโยบายและแนวทางใน การดำเนินงานด้านคุ้มครองเด็กของประเทศ ในส่วนของคณะกรรมการอื่น ๆ ได้แก่ คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนา เด็กและเยาวชนแห่งชาติ แม้จะไม่ได้รับผิดชอบงานด้านการคุ้มครองเด็กโดยตรง แต่โดยการทำงานสามารถช่วย ในการผลักดันให้เกิดการกำหนดและเปลี่ยนแปลงนโยบายและกฎหมายในบริบท ที่ครอบคลุมทั้งการป้องกัน คุ้มครอง ส่งเสริมและพัฒนาเด็ก ในส่วนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ซึ่งเป็นประเด็นที่มีความทับซ้อน กับการคุ้มครองเด็ก โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นเด็กนั้น สามารถนำองค์ความรู้ร่วมมือและประเทศภาคี มาขยาย กรอบความร่วมมือให้ครอบคลุมการคุ้มครองเด็กในลักษณะอื่น ๆ ได้

แต่ทั้งนี้ด้วยผลจากการมีนโยบายระดับชาติและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ทั้งในด้านการส่งเสริมพัฒนาและคุ้มครองหลายฉบับ ทำให้เกิดการกำหนดกลไกคณะกรรมการในระดับส่วนภูมิภาคหรือท้องถิ่นรองรับตามสภาพปัญหาเฉพาะ ซึ่งบางส่วนมีความซ้ำซ้อนในมิติของงานคุ้มครองเด็กทั้งเชิงการป้องกันและแก้ไขปัญหาทำให้เกิดการสร้างภาระงานให้หน่วยดูแลประสานงานในระดับท้องถิ่น ในการจัดประชุมและบริหารจัดการในประเด็นการคุ้มครองเด็กที่มีความเกี่ยวเนื่องกันโดยไม่จำเป็น

สำหรับโครงสร้างหน่วยงาน ได้มีการกำหนดหน่วยงานเฉพาะเพื่อรับผิดชอบโดยตรงสำหรับเด็กกลุ่มเป้าหมายบางกลุ่มที่ต้องได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษ ได้แก่ เด็กผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ เด็กที่ประสบปัญหาทางสังคม เด็กที่กระทำผิดต่อกฎหมาย แต่เนื่องจากหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดบริการ ยังคงยึดกรอบการดำเนินงานตามการตีความขอบเขตการคุ้มครองเฉพาะกฎหมายที่หน่วยงานรับผิดชอบ ทำให้ขาดความยืดหยุ่น ในขณะที่กลุ่มเด็กที่ต้องการได้รับความคุ้มครองเป็นพิเศษได้แก่ เด็กต่างชาติ เด็กผู้ลี้ภัย เด็กที่ได้รับผลกระทบจากการติดเชื้อเอชไอวี จำเป็นต้องบังคับใช้กฎหมายหลายฉบับอย่างบูรณาการ จึงจะสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งมีผลทำให้เด็กบางกลุ่มหลุดไปจากขอบเขตการให้ความช่วยเหลือ หรือการให้ความช่วยเหลือในบางขั้นตอนไม่เกิดความชัดเจน และสร้างความซ้ำซ้อนหรือสับสนให้แก่หน่วยงานปฏิบัติ ในภาพรวมการดำเนินงานยังขาดความเป็นเอกภาพและความเชื่อมโยงของการดำเนินงานคุ้มครองเด็ก หลายหน่วยงานยังทำงานแบบแยกส่วน อันเป็นผลจากการไม่สามารถสร้างความเข้าใจในความเชื่อมโยงของนโยบายและกฎหมายได้อย่างเป็นองค์รวม ส่งผลต่อการประสานงานและระบบส่งต่อการบริการที่ยังขาดความเข้าใจร่วมกัน

- **โครงสร้างและกลไกระดับจังหวัด** รวมถึงคณะกรรมการคุ้มครองเด็กระดับจังหวัด และพนักงานเจ้าหน้าที่

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ ได้กำหนดให้มีโครงสร้างคือคณะกรรมการคุ้มครองเด็กระดับจังหวัด ซึ่งถือว่าเป็นเพียงกลไกเดียวในระดับจังหวัดที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กในรูปแบบของสหวิชาชีพ เพื่อรองรับการดำเนินงานตามกฎหมาย ส่งผลให้มีโครงสร้างที่ดำเนินการครอบคลุมทุกจังหวัด พร้อมกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในส่วนขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเข้ามามีส่วนร่วมในการคุ้มครองเด็กอย่างชัดเจน แต่องค์ประกอบของคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดยังไม่ครอบคลุมถึงบางหน่วยงานที่มีบทบาทในการคุ้มครองเด็ก เช่น ท้องถิ่นจังหวัด วัฒนธรรมจังหวัด บ้านพักเด็กและครอบครัว อันอาจเนื่องมาจากยังไม่ได้มีการปรับแก้กฎหมายให้เป็นปัจจุบัน นอกจากนี้ยังไม่มีกำหนดกลไกการบริหารจัดการในกรณีที่คาบเกี่ยวการทำงานของทีมสหวิชาชีพมากกว่าหนึ่งจังหวัดหรือพื้นที่ขึ้นไป ซึ่งจำเป็นต้องมีกลไกกลางรับผิดชอบที่ชัดเจน การตัดสินใจชี้ขาดแนวทางการคุ้มครองเด็กและส่งเสริมสวัสดิภาพความเป็นอยู่ที่ดีของเด็ก

ทั้งนี้ในการดำเนินงานของคณะกรรมการคุ้มครองเด็กในระดับจังหวัด ยังขาดความชัดเจนและไม่มีทิศทางในการขับเคลื่อนงานคุ้มครองเด็กและส่งเสริมสวัสดิภาพความเป็นอยู่ที่ดีต่อเด็ก บางจังหวัดขาดการจัดประชุมหรือการเข้าร่วมการประชุมด้วยสมาชิกคนเดิมที่สม่ำเสมอ ด้วยไม่ได้รับการให้ความสำคัญจากหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการทำงาน ส่งผลให้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของการสร้างกลไกแบบสหวิชาชีพเพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ปัจจัยความเข้มแข็งของคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับความเข้าใจและความสนใจในประเด็นด้านเด็กของผู้ว่าราชการจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัด และพัฒนาสังคมและ

ความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในคณะกรรมการคุ้มครองเด็ก โดยเฉพาะสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ที่เป็นฝ่ายเลขานุการ แต่มีภาระความรับผิดชอบครอบคลุมหลากหลายกลุ่มเป้าหมายที่ต้องได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ รวมถึงต้องดูแลคณะกรรมการและศูนย์ปฏิบัติการในรูปแบบอื่นๆ ของจังหวัดที่ต้องรองรับการดำเนินงานตามนโยบายระดับชาติต่างๆที่ขาดการบูรณาการ รวมถึงการขาดอัตรากำลังที่เหมาะสม ส่งผลต่อความสามารถในการขับเคลื่อนงานด้านการคุ้มครองเด็ก รวมถึงการกำหนดวาระการประชุม

สำหรับกลไกการปฏิบัติงานที่กำหนดไว้ใน พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.๒๕๔๖ รวมถึง**พนักงานเจ้าหน้าที่**ในการสงเคราะห์เด็กและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กโดยมีลักษณะของการเป็นผู้ปฏิบัติงานของทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่ผ่านการแต่งตั้งโดยผู้มีอำนาจ เพื่อให้เกิดความครอบคลุมและเป็นการลดข้อจำกัดในการขาดอัตรากำลังของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่อยู่ในสังกัดของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ แต่ยังมีอุปสรรคในด้านการบริหารจัดการ อันเกิดจากแนวนโยบายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีอำนาจในการตัดสินใจว่าจะให้บุคลากรในสังกัดซึ่งปฏิบัติงานเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.๒๕๔๖ ใช้เวลาและทรัพยากรของหน่วยงานดำเนินการให้ความคุ้มครองเด็กหรือไม่ ทั้งนี้พนักงานเจ้าหน้าที่มิได้มีค่าตอบแทนในการปฏิบัติงานในส่วนนี้ และสำหรับบางหน่วยงานผลการดำเนินงานยังมิได้ถูกนับเป็นผลการปฏิบัติงานของหน่วยงาน

การนำกลไกพนักงานเจ้าหน้าที่ไปใช้ ยังมีความสับสนเชิงปฏิบัติในการบังคับใช้กฎหมาย อันเนื่องมาจากพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.๒๕๔๖ ในการสงเคราะห์เด็กและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก มักเป็นบุคคลเดียวกันกับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายอื่น ได้แก่ พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ หรือ พนักงานเจ้าหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งมีแนวทางในการวินิจฉัยและบังคับใช้กฎหมายแตกต่างกันตามสมควรแก่กรณี นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดในการสร้างความตระหนักและทักษะของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่จะบังคับใช้กฎหมาย และดำเนินตามขั้นตอนของกฎหมายได้อย่างถูกต้อง ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการขาดกลไกให้คำปรึกษาแนะนำทางด้านกฎหมายที่ผู้ปฏิบัติงานสามารถเข้าถึงได้ตลอดยี่สิบสี่ชั่วโมงไม่เว้นวันหยุดราชการ เพื่อให้คำแนะนำโดยผู้ที่มีความรู้ความชำนาญและความเชี่ยวชาญ ซึ่งสามารถเชื่อมโยงหลักการและเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ กับกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดแก่เด็ก รวมถึงขาดกลไกกำกับตรวจสอบการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ในขั้นตอนของกระบวนการให้ความคุ้มครอง โดยผู้ที่เชี่ยวชาญด้านเด็ก ส่งผลให้มีพนักงานเจ้าหน้าที่ถูกดำเนินคดีจากผู้ปกครองเด็ก ซึ่งเกิดเป็นความยุ่งยาก โดยเฉพาะในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่ไม่ได้เป็นข้าราชการที่ถูกฟ้องในกรณีซึ่งได้ทำการไปตามอำนาจหน้าที่ โดยขึ้นอยู่กับดุลพินิจของพนักงานอัยการที่จะสามารถมีความเห็นที่รับว่าต่างให้หรือไม่ ปัจจัยเหล่านี้ได้ส่งผลต่อขวัญและกำลังใจ รวมถึงแรงจูงใจของพนักงานเจ้าหน้าที่ ในการต่ออายุการเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ และผลกระทบต่อเนื่องตามมากคือ จำนวนอัตรากำลังของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ไม่เพียงพอต่อสถานการณ์ปัญหาความรุนแรงต่อเด็กที่ยังคงทวีจำนวนเพิ่มขึ้นในทุกวัน ทั้งนี้ในปัจจุบันมีพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.๒๕๔๖ ที่ผ่านการอบรมและขึ้นทะเบียนจำนวนประมาณ ๑,๖๔๐ คน แต่ผู้ที่ดำเนินการต่ออายุบัตร มีเพียงประมาณ ๑๑๔ คน และผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ มีจำนวน ๔๒๔ คน โดยผู้ปฏิบัติงานต้องพบกับความท้าทายใน

เชิงโครงสร้างของตำแหน่งหน้าที่ ความก้าวหน้า ความเสี่ยงในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ยังรวมถึงประเด็นของการสร้างความน่าเชื่อถือต่อหน่วยงานอื่นๆ รวมถึงหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ตลอดจนการได้รับความร่วมมือจากวิชาชีพอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการเข้าปฏิบัติงานร่วมกัน เนื่องจากพบว่าหลายวิชาชีพมองเห็นว่าการเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีที่เกี่ยวกับเด็กเป็นเรื่องยุ่งยากและอาจส่งผลกระทบต่อสวัสดิภาพปลอดภัยส่วนบุคคล

- โครงสร้างและกลไกระดับท้องถิ่น

หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบดูแลด้านงานคุ้มครองเด็กในระดับชาติและระดับจังหวัดอยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งไม่มีโครงสร้างการให้บริการอยู่ในระดับท้องถิ่น มีเพียงการประสานและขอความร่วมมือผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ตามประเด็นและวาระ โดยในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.๒๕๔๖ ไม่มีการกำหนดกลไกการบริหารจัดการด้านการคุ้มครองเด็กในระดับท้องถิ่นที่ครอบคลุมไปถึงระดับตำบลและชุมชน ยกเว้นในส่วนของการกำหนดบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๒๔ แต่เนื่องจากไม่มีกลไกในการเสริมศักยภาพของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านการคุ้มครองเด็ก ทำให้ไม่สามารถใช้ศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่อยู่ใกล้ชิดและทราบข้อมูลในรายละเอียดของประชาชน เพื่อให้สามารถเข้าถึงหรือจัดบริการให้กับประชาชนได้อย่างเหมาะสม โดยผลจากการทบทวนเอกสารพบว่า สาเหตุส่วนหนึ่งที่เด็กเข้าไม่ถึงการคุ้มครองช่วยเหลือ มีปัจจัยสาเหตุมาจากการขาดความรู้ความเข้าใจและความตระหนักของครอบครัว เพื่อนบ้านหรือชุมชน รวมทั้งลักษณะการแก้ไขปัญหาครอบครัวมักจะหาวิธีการแก้ไขปัญหากันเองก่อน เพื่อปกปิดมิให้บุคคลภายนอกรับรู้และรักษาชื่อเสียงของครอบครัว จนกว่าจะไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตนเองแล้ว จึงค่อยแสวงหาขอความช่วยเหลือจากผู้ครอบครัวไว้ใจและเป็นคนกลาง ซึ่งมักใช้วิธีไกลเกลี่ยรอมชอม จนกว่าจะเป็นการใช้ความรุนแรงซ้ำๆ จนมีอาการบาดเจ็บทางกายที่เห็นได้อย่างชัดเจน ถึงจะส่งต่อไปยังโรงพยาบาลและสถานีตำรวจ และกรณีความรุนแรงทางเพศมักไม่ค่อยมีการรายงานแจ้งเหตุ เนื่องจากเห็นว่าเป็นเรื่องที่น่าละอายและไม่ได้ยึดประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นหลัก โดยในส่วนของชุมชนเองมักมองว่าเรื่องความรุนแรงต่อเด็กเป็นเรื่องภายในครอบครัวและมักไม่เอายากเกี่ยวข้องกับการเป็นคดีความ โดยเฉพาะกรณีที่ผู้กระทำผิดเป็นผู้มีอิทธิพลในชุมชน ในส่วนของตัวเด็กเองพบว่าเพื่อนจะเป็นแหล่งให้ความช่วยเหลือในกรณีที่เด็กไม่สามารถพึ่งพาสมาชิกในครอบครัวได้แล้ว แต่สำหรับกรณีความรุนแรงทางเพศ เด็กจะไม่บอกใคร ด้วยขาดความเข้าใจ รู้สึกอับอาย หรือถูกบังคับ ช่มชู้จากผู้กระทำมิให้บอกใคร

จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญกับปัญหาเด็กและเยาวชน ก็สามารถที่จะขยายบทบาทจากการจัดเพียงแค่อำนาจการทั่วไป เข้ามาสู่การให้การปกป้องคุ้มครองเด็กอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยสามารถที่จะนำประสบการณ์และแนวทางปฏิบัติที่ดีมาเผยแพร่และขยายผลต่อไปได้ แต่ทั้งนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่ได้รับการส่งเสริมให้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกป้องคุ้มครองเด็กอย่างทั่วถึงและจริงจัง ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่เน้นการพัฒนาสำหรับเด็กและเยาวชนในเรื่องของการศึกษาในสถานศึกษาและศูนย์เด็กเล็กเป็นหลัก สำหรับหน่วยงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการดำเนินงานคุ้มครองเด็กอย่างเข้มแข็ง พบว่า ยังขาดกฎหมายและระเบียบข้อบังคับรองรับในการกำหนดงบประมาณและขอบเขตความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็ก

๑.๓ บริการด้านการคุ้มครองเด็ก

บริการด้านการคุ้มครองเด็กมีทั้งในลักษณะของการป้องกันและแก้ไขปัญหาในเด็กและครอบครัว แต่บริการส่วนใหญ่เน้นในส่วนของการช่วยเหลือดูแลเด็กหลังจากประสบปัญหาแล้ว ซึ่งรวมถึงศูนย์ช่วยเหลือสังคม ศูนย์พึ่งได้ สถานรองรับต่างๆ การดูแลสำหรับเด็กที่ไม่สามารถอยู่ครอบครัวได้ และเด็กที่มีข้อขัดแย้งทางกฎหมายทางกฎหมาย โดยจัดบริการรวมถึง การรับแจ้งเหตุ การให้ความช่วยเหลือในระยะเร่งด่วน การให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย การเยียวยา พี่นฟู คีร์สูครอบครัวและสังคม โดยมีหน่วยงานรับผิดชอบตามกลุ่มเป้าหมาย หรือลักษณะของการให้บริการ ส่วนบริการป้องกันตลอดจนการส่งเสริมและพัฒนาเด็กกลุ่มเป้าหมาย มีการจัดบริการทั่วไป รวมถึงศูนย์เด็กเล็ก สถานรับเลี้ยงเด็ก ฯลฯ แต่ยังเป็นการทำงานลักษณะแยกส่วนของแต่ละหน่วยงาน แม้จะมีรูปแบบ/แนวทางปฏิบัติที่ดีในโครงการริเริ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกัน คุ้มครอง เยียวยา พี่นฟูและพัฒนาเด็ก โดยหน่วยงานภาครัฐ เอกชน องค์กรด้านศาสนา แต่ยังไม่มีความชัดเจนและเป้าหมายในภาพรวม นอกจากนี้ยังขาดแนวทางที่ชัดเจนในส่วนของการบริการเฉพาะสำหรับทำงานกับเด็กและครอบครัวกลุ่มเสี่ยง เพื่อป้องกันการประสบปัญหาต่อไป

หน่วยงานที่ให้บริการกับเด็กและครอบครัวในชุมชน ยังมีแนวทางการขับเคลื่อนกลไกและบริการที่ไม่เชื่อมโยงกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยยังไม่ได้มีการดำเนินงานที่ชัดเจน ในการผลักดันมาตรฐานขั้นต่ำในการเลี้ยงดูเด็ก ตามมาตรา ๒๓ เพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันเด็กจากการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสมซึ่งอาจนำไปสู่การใช้ความรุนแรงในรูปแบบต่างๆได้ นอกจากนี้การดำเนินงานในชุมชนเกี่ยวกับการเฝ้าระวังและแจ้งเหตุยังมีอยู่จำกัด ซึ่งรวมถึงการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว เพื่อส่งเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง รวมถึงการให้แนวทางการเข้าถึงบริการที่มีอยู่ โดยพบว่าบุคลากรที่อยู่แวดล้อมเด็ก และมีหน้าที่ในการรายงานแจ้งเหตุในระดับชุมชนหรือท้องถิ่น ทั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตำรวจ ครู และบุคลากรทางการแพทย์ ยังขาดความรู้ เจตคติ ทักษะที่ถูกต้องและเหมาะสมสำหรับการดำเนินงานด้านการคุ้มครองเด็ก ส่งผลให้เกิดเป็นข้อจำกัดของเด็กและครอบครัวในการเข้าถึงบริการ ทั้งนี้หากพิจารณาบริการที่มีอยู่จะเห็นว่าศูนย์พัฒนาครอบครัว มีศักยภาพในการเป็นกลไกในระดับชุมชนที่ให้บริการปกป้องคุ้มครองเด็ก แต่จำเป็นต้องใช้แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของศูนย์อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอด้วยวิธีการให้ข้อมูลข่าวสารกิจกรรมเสริมสร้างพัฒนา ศักยภาพให้แก่สมาชิกอย่างทั่วถึง รวมถึงการกำกับแนะนำจากหน่วยงานพี่เลี้ยงอย่างต่อเนื่อง และงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานที่เพียงพอ

ส่วนของบริการ/หน่วยงานให้บริการในรูปแบบสถานรองรับตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ พบว่ายังขาดความเชื่อมโยงและประสานงานระหว่างกัน ผู้ปฏิบัติงานใช้การตีความขอบเขตของเด็กกลุ่มเป้าหมายในความหมายที่จำกัด ไม่ยืดหยุ่น ขาดแนวทางในการกำหนดวิธีการสงเคราะห์ แนวทางการประสานส่งต่อกลุ่มเด็กเป้าหมายต่างๆ และการทำความเข้าใจหรือมีข้อตกลงร่วมกันได้อย่างครอบคลุม มีเพียงการทำข้อตกลงร่วมกันเฉพาะกลุ่มที่มีหน่วยงานภายนอกให้ความสนใจและเรียกร้องในการพิทักษ์สิทธิให้กับเด็ก ส่งผลให้มีข้อจำกัดในการส่งต่อการรับบริการและเด็กบางกลุ่มหลุดจากการให้ความช่วยเหลือ นอกจากนี้บริการที่มียังไม่ครอบคลุมและเหมาะสม เช่น บริการในการฟื้นฟูครอบครัว รวมถึงเป็นบริการที่ไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของเด็กบางกลุ่มที่ถูกกีดกันออกจากสังคม ได้แก่ เด็กต่างชาติ เด็กในกลุ่มชาติพันธุ์ เด็กไร้รัฐ เด็กผู้ลี้ภัย อันเนื่องมาจากความไม่ชัดเจนของนโยบายและกฎหมาย ส่วนบริการที่มีอยู่ก็ยังไม่เพียงพอในการรองรับ โดยเฉพาะการดูแลทดแทนใน

รูปแบบครอบครัว เช่น ครอบครัวอุปถัมภ์ หรือครอบครัวบุญธรรม ที่ยังมีการพัฒนาและจำนวนที่จำกัด ส่วนสถานสงเคราะห์ที่มีอยู่ส่วนใหญ่ได้รองรับเด็กเต็มศักยภาพ และเป็นข้อจำกัดในการรับเด็กเพิ่ม รวมถึงสถานที่ตั้งยังจำกัดเฉพาะในส่วนกลางและภูมิภาค ซึ่งส่งผลให้เกิดเป็นอีกหนึ่งข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการ โดยเฉพาะในการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและครอบครัวที่มีระยะทางเป็นอุปสรรค

อีกทั้งหน่วยงานรองรับหรือบริการที่มีเด็กอยู่ในความดูแลเหล่านี้ ทั้งในสถาบันและในชุมชน ทั้งภาครัฐและเอกชน ยังไม่มีกลไกและแนวทางในการป้องกัน และกำกับ ติดตาม ตรวจสอบในระหว่างการได้รับบริการว่าบุคลากรในหน่วยงานได้จะมีการใช้ความรุนแรงต่อเด็กในรูปแบบต่างๆหรือไม่ แม้ว่าจะมีองค์กรภาคเอกชนบางแห่งริเริ่มจัดทำนโยบายคุ้มครองเด็กและข้อปฏิบัติตนในการคุ้มครองเด็กสำหรับบุคลากรบ้างแล้ว แต่ยังไม่มีการกำหนดกลไกการรับและจัดการข้อร้องเรียนในแต่ละระดับที่ชัดเจนทั้งในระดับภูมิภาคและระดับชาติ

๑.๔ ทรัพยากรสำหรับการคุ้มครองเด็ก

ทรัพยากรบุคคล ในขณะที่การปฏิบัติงานด้านการคุ้มครองเด็กต้องการบุคลากรหลากหลายสาขาวิชาชีพ ซึ่งรวมถึงนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา หรือบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับจิตวิทยา และพัฒนาการของเด็ก ที่มีความเข้าใจต่องานคุ้มครองเด็ก และเห็นความสำคัญของการทำงานแบบสหวิชาชีพ แต่บุคลากรที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิและมีความเชี่ยวชาญส่วนใหญ่ มีอยู่เฉพาะในส่วนกลาง ส่วนบุคลากรระดับปฏิบัติงานในสายวิชาชีพที่เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการเด็ก ยังไม่ได้รับการพัฒนาตัวฐานความรู้ เจตคติ และทักษะในการคุ้มครองเด็กอย่างเพียงพอ กอปรกับการขาดกรอบอัตรากำลังของบุคลากรที่มีความชำนาญด้านเด็กในแต่ละสาขาวิชาชีพ และในหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบในการปกป้องคุ้มครองเด็กตามกฎหมายทั้งโดยตรงและโดยอ้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบางหน่วยงาน เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ที่ไม่มีบุคลากรนักวิชาชีพ เช่น นักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพอยู่ในสังกัด ในการรองรับการทำงานด้านคุ้มครองเด็ก

ข้อจำกัดด้านบุคลากรของภาครัฐ ส่วนหนึ่งส่งผลให้มีบุคลากรในภาคประชาสังคมและภาคธุรกิจที่มีจิตอาสา ที่ได้มีโอกาสในการพัฒนาขีดความสามารถ ได้เข้ามาร่วมสนับสนุนการดำเนินงานคุ้มครองเด็กทั้งในมิติของงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็ก

ทรัพยากรด้านงบประมาณ ในภาพรวมยังขาดการให้ความสำคัญกับการจัดสรรงบประมาณเพื่อการดำเนินงานคุ้มครองเด็ก โดยงบประมาณสำหรับเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ เน้นไปในการสนับสนุนทางด้านการศึกษา และสุขภาพ โดยแม้จะมีงบประมาณจัดสรรประจำปีสำหรับหน่วยงานภาครัฐที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาในการคุ้มครองเด็ก แต่หน่วยงานต่างๆ ยกเว้นในส่วนของการวางแผนพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ไม่มีรายบประมาณที่ชัดเจนด้านการคุ้มครองเด็ก สำหรับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งมีหน่วยงานระดับกรม และกองที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านเด็กและเยาวชน แม้จะได้รับการจัดสรรงบประมาณแต่คำนวณได้เป็นสัดส่วนที่น้อยมากเมื่อเทียบกับงบประมาณของกระทรวงอื่นๆ ส่งผลให้งบประมาณที่จัดสรรจากสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ไปยังจังหวัดเพื่อสนับสนุนการจัดประชุมของคณะกรรมการคุ้มครองเด็กและกิจกรรมด้านการคุ้มครองเด็กยังไม่เพียงพอ ทำให้การดำเนินงานเพื่อพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กของจังหวัดยังไม่เกิดเป็นรูปธรรม

ทั้งนี้ อาจเป็นด้วยเหตุผลที่ยังไม่มีการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานด้านการคุ้มครองเด็กทั้งในระดับชาติและระดับจังหวัดอย่างชัดเจน และการขาดข้อมูลสถิติของเด็กในกลุ่มต่างๆ ที่ต้องการได้รับความคุ้มครองเป็นพิเศษ เพื่อนำมาคำนวณต้นทุนค่าใช้จ่ายที่สะท้อนถึงความต้องการสนับสนุนงบประมาณที่สอดคล้องต่อสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน ทั้งในลักษณะของการตอบสนองแก้ไขปัญหาและความต้องการในการดำเนินงานป้องกันอย่างบูรณาการ จึงส่งผลให้ไม่มีแหล่งอ้างอิงสำหรับเป็นกรอบในการจัดทำแผนงบประมาณและการจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ผลจากความสับสนในกลไกและบทบาทหน้าที่ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาในการคุ้มครองเด็กของหน่วยงานต่างๆ รวมถึงปัญหาในการส่งต่อบริการ การขาดกลไกและวิธีการติดตามประเมินผลการเบิกจ่ายงบประมาณสนับสนุนเด็กและครอบครัว ประกอบกับการที่ไม่สามารถสะท้อนถึงความคุ้มค่าของการใช้จ่ายงบประมาณที่ใช้ฐานคิดบนสิทธิเด็ก ล้วนส่งผลกระทบต่อการจัดสรรงบประมาณด้านการคุ้มครองเด็กของประเทศไทย

แม้นอกเหนือจากการจัดสรรงบประมาณประจำปี ยังมีกองทุนคุ้มครองเด็กและกองทุนอื่น ๆ โดยเฉพาะที่อยู่ภายใต้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่สามารถนำมาพิจารณาให้การสนับสนุนช่วยเหลือเด็กและครอบครัว แต่ทั้งนี้การใช้จ่ายเงินกองทุนคุ้มครองเด็กยังถูกจำกัดเฉพาะเพียงบางกิจกรรม สำหรับแหล่งทุนอื่นๆ พบว่ายังขาดการสำรวจศักยภาพขององค์กรภาคธุรกิจ เพื่อการระดมทุนมาใช้ในการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็ก เพื่อให้เกิดการสนับสนุนการดำเนินงานในมิติป้องกันและแก้ไขปัญหาอย่างเป็นองค์รวม ทั้งที่มีองค์กรภาคธุรกิจเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนและส่งเสริมงานด้านเด็กและเยาวชนเป็นส่วนมาก แต่ส่วนใหญ่เน้นไปในการสนับสนุนทุนการศึกษา การสร้างโรงเรียน อุปกรณ์การศึกษาและกีฬา หรือการบริจาคเงินและอาหารให้กับสถานสงเคราะห์ ดังนั้นควรที่จะต้องมีการสร้างความเข้าใจกับองค์กรภาคเอกชนและผู้สนับสนุนทุนที่เกี่ยวข้อง เพื่อขยายงานด้านการคุ้มครองเด็กให้ครอบคลุมถึงการมีนโยบายคุ้มครองเด็กในองค์กร เพื่อเป็นการสร้างมาตรการป้องกันมิให้เด็กเสี่ยงต่อการถูกละเมิดสิทธิจากผู้ให้ทุน รวมถึงผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

๑.๕ ทุนทางสังคม หมายถึง ปัจจัยทางสังคมต่างๆ ที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนากระบวนการคุ้มครองเด็กให้ดีขึ้น หรือปัจจัยที่ทำให้เกิดคุณค่าและมูลค่าเพิ่มต่อการผลิตหรือการพัฒนา โดย ณ ที่นี้ หมายถึงรวมถึง เจตคติ ค่านิยม พฤติกรรม ธรรมเนียมปฏิบัติตามประเพณีและสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ใส่ใจ ให้การสนับสนุนและปกป้องคุ้มครองเด็ก

สังคมไทยมีคุณค่าทางศาสนาและวัฒนธรรม ที่สามารถนำมาเชื่อมโยงในการปกป้องคุ้มครองเด็กและการจัดสวัสดิการให้กับเด็ก เนื่องจากเป็นสังคมแห่งความเอื้ออาทร มีคุณค่าการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นฐานรากในอดีต มีจิตอาสาอยู่ในทุกระดับ แต่ทั้งนี้ยังคงต้องมีการทำงานกับค่านิยม วัฒนธรรม ความเชื่อ ประเพณี บางประการ ที่ยังคงขัดขวางหรือเป็นอุปสรรคต่อการให้การปกป้องคุ้มครองเด็ก รวมถึงยังขาดการดำเนินการอย่างจริงจังเพื่อรื้อฟื้นคุณค่าทางศาสนา ธรรมเนียมประเพณีหรือวัฒนธรรม เพื่อนำมาปรับเชื่อมโยงเข้ากับโครงการ/กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหา

๑.๖ ภูมิคุ้มกัน/ความสามารถในการฟื้นฟูสู่ภาวะปกติ ทักษะชีวิต การมีส่วนร่วมของเด็ก ซึ่งสนับสนุนให้เด็กสามารถปกป้องคุ้มครองตนเองและผู้อื่นได้

ในเชิงโครงสร้าง เด็กและเยาวชนมีพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็นผ่านผู้แทนในสภาเด็กและเยาวชนในระดับชาติ จังหวัด รวมถึงการขยายพื้นที่สู่ระดับอำเภอ และตำบล โดยมีทั้งกรอบกฎหมาย หน่วยงานภาครัฐรองรับ บทบาทหน้าที่การดำเนินงานและงบประมาณสนับสนุนที่ชัดเจน แม้ในการดำเนินงานอาจจะยังขาดการส่งเสริมแนวทางการดำเนินงานกิจกรรมที่ “คิด ทำ นำ” โดยเด็กอย่างแท้จริง เนื่องจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ยังไม่สามารถเอื้ออำนวยให้เด็กได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ปราศจากการชี้นำหรือชักจูงโดยผู้ใหญ่ รวมทั้งขาดการสร้างบรรยากาศที่ทำให้เด็กรู้สึกมั่นใจ กล้าแสดงออก

นอกจากนี้ยังขาดการสร้างพื้นที่และการส่งเสริมกิจกรรมและโครงการเสริมพลังให้เด็กที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย (เด็กที่ต้องการได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษ) และกลุ่มเสี่ยง ให้ได้มีโอกาสร่วมสะท้อนข้อมูล ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหา การฟื้นฟูคืนสู่สังคม และการมีภูมิคุ้มกันในการปกป้องตนเอง แม้จะมีบางหน่วยงานของภาครัฐและองค์กรภาคประชาสังคม ที่เริ่มมีการให้ความสำคัญกับการเสริมพลังกับเด็กกลุ่มเป้าหมาย โดยเปิดพื้นที่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหา แต่ยังมีอยู่เป็นจำนวนน้อย

๒) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก

การดำเนินงานด้านการคุ้มครองเด็กต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมภายนอก ที่มีผลกระทบต่อ การดูแลคุ้มครองเด็ก ซึ่งมีทั้งปัจจัยที่เป็นโอกาส ที่ส่งผลด้านบวกต่อการคุ้มครองเด็ก และปัจจัยที่เป็นข้อกุกคามที่มีความ เป็นไปได้ที่จะส่งผลด้านลบต่อการดูแลคุ้มครองเด็ก โดยจากการระดมความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง พบว่ามี ปัจจัยที่เป็นโอกาสและข้อกุกคามเบื้องต้น ดังนี้

๒.๑ โอกาส

- รัฐบาลอยู่ในระหว่างการปรับปรุงโครงสร้างและแผนการพัฒนาประเทศ ซึ่งเป็นบรรยากาศที่ดีในการนำเสนอการปฏิรูประบบคุ้มครองเด็ก
- มีความต้องการที่จะกำหนดนโยบายหรือยุทธศาสตร์คุ้มครองเด็กในระดับชาติ เพื่อให้เกิดทิศทางและแนวทางในการดำเนินงานคุ้มครองเด็ก ที่สามารถเชื่อมโยงการป้องกันและแก้ไขปัญหา ด้วยการบูรณาการแนวทางตามนโยบายระดับชาติที่มีอยู่และเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
- แนวโน้มของการบริหารราชการมุ่งเน้นการกระจายอำนาจการปกครองไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีศักยภาพในการเฝ้าระวัง ให้บริการ ส่งต่อ รวมถึงติดตาม เด็กและครอบครัวที่อยู่ในพื้นที่รับผิดชอบ
- มีสถาบันทางวิชาการ องค์กรภาคประชาสังคม องค์กรสนับสนุนทุน องค์กรระหว่างประเทศ และสถาบันอิสระ ที่เข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนการดำเนินงาน การศึกษาวิจัย ที่มีผลต่อการขับเคลื่อนทางยุทธศาสตร์และการสร้างนวัตกรรมในงานคุ้มครองและส่งเสริมการจัดสวัสดิการสำหรับเด็กและครอบครัวมากขึ้น โดยเฉพาะสำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ สถาบันรามจิตติ สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน และสถาบันสื่อเด็กและเยาวชน ซึ่งส่งผลให้หลายหน่วยงานมีความตื่นตัวและตระหนักถึงภารกิจของตน และดำเนินโครงการกิจกรรมในการคุ้มครองเด็กมากขึ้น

๒.๒ ข้อความ

- นโยบายด้านสังคมมักได้รับความสนใจน้อยกว่านโยบายด้านเศรษฐกิจ ส่งผลให้หน่วยงานรับผิดชอบหรือหน่วยงานปฏิบัติ ไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังจากภาครัฐ ยกเว้นเฉพาะประเด็นปัญหาที่มีผลกระทบโดยตรงต่อสภาพทางเศรษฐกิจ มีกระแสกดดันจากสื่อมวลชน มีการผลักดันจากองค์กรภาคประชาสังคมและการเมืองทั้งในประเทศและต่างประเทศเช่น ประเด็นการค้ามนุษย์ ที่ปัจจุบันได้รับความสนใจจากรัฐและได้รับการกำหนดเป็นวาระแห่งชาติ แต่เป็นเพียงการมองรายประเด็น ไม่ได้สะท้อนถึงภาพรวมของการคุ้มครองเด็ก

- ประเด็นปัญหาทางสังคมใหม่ๆ เช่น สื่อออนไลน์ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาการเปลี่ยนสู่ชุมชนเมือง รวมถึงการอพยพเคลื่อนย้ายของแรงงาน ที่ล้วนส่งผลต่อสภาพครอบครัวและการดูแลคุ้มครองเด็ก โดยเฉพาะ ในประเด็นสื่อออนไลน์ที่เป็นรูปแบบปัญหาใหม่ที่เกิดจากความก้าวหน้าในการใช้เทคโนโลยีและการพัฒนาระบบการสื่อสารที่ไร้ขีดจำกัดในโลกออนไลน์ที่มีการแพร่กระจายของข่าวสารต่างๆอย่างรวดเร็ว โดยมีสัดส่วนของผู้ใช้จำนวนมากเป็นเด็กและเยาวชน ส่งผลให้เด็กและเยาวชนมีความเสี่ยงจากความรุนแรงในรูปแบบใหม่ๆ ซึ่งรวมถึง การล่อลวง/แสวงประโยชน์ออนไลน์ การรังแกผ่านโลกออนไลน์ (Cyber Bullying) ซึ่งล้วนส่งผลให้เด็กได้รับความเสียหาย อับอาย สูญเสียความมั่นใจในการอยู่ในสังคม และจำเป็นต้องมีการดำเนินงานเพื่อป้องกันและรับมือกับปัญหานี้เป็นการเฉพาะ รวมถึงการพัฒนายุทธศาสตร์สำหรับปัญหาความรุนแรงต่อเด็กในโลกออนไลน์ ที่สามารถเชื่อมโยงเข้าสู่การรับบริการของระบบคุ้มครองเด็กในภาพรวมได้อย่างต่อเนื่องเหมาะสมต่อไป